

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 102. ÉVFOLYAMA

1967. NOVEMBER XVI. ÉVFOLYAM II. SZÁM

T A R T A L O M

<i>Földes László</i> : A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára	481
<i>Dr. Madas András</i> : Tervgazdálkodás az erdészetben	483
<i>Dr. Sali Emil</i> : Erdéink területének és állapotának változása a felszabadulás óta	494
<i>Fekete Gyula</i> : A szovjet tudományos eredmények és gyakorlati tapasztalatok hatása a magyarországi fásításokban	497
<i>Speer Norbert</i> : A Szovjetunió segítségével a fakereskedelem tükrében	502
<i>Abonyi István</i> : A bérezés, szociális és egyéb juttatások alakulása az erdőgazdaságban a felszabadulás után	508
<i>Dr. Radó Gábor</i> : Szovjet gépek a magyar erdőgazdaságban	514
<i>Kolossváry Szabolcsné, Hiller István</i> : A szovjet erdészeti irodalom szerepe Magyarországon	519
Irodalmi Szemle:	
A XII. Soproni Nyári Egyetem erdészeti előadásairól (<i>Hiller I.</i>)	525
Címkép: <i>Szovjet emelővillás targonca a Mecseki Áll. Erdőgazdaságban</i> (Foto ERTI — <i>Jérome R.</i> felvétele)	
Hátlapon: <i>A bűdöskúti bükkös</i> (Magashakonyi Erdőgazdaság, foto ERTI — <i>Michalovszky I.</i> felvétele)	

С О Д Е Р Ж А Н И Е

<i>Л. Фелдеш</i> : В 50 годовщину Великой Октябрьской Революции	481
<i>Д-р А. Мадаш</i> : Плановое хозяйствование в лесничестве	483
<i>Д-р З. Шали</i> : Изменение территории и состояния лесов Венгрии после ее освобождения	494
<i>Дь. Фекете</i> : Влияние научных результатов и практических опытов Советского Союза в области торговли древесиной	497
<i>Н. Шнеер</i> : Помощь Советского Союза в области торговли древесиной	502
<i>И. Абоньи</i> : Формирование зарплаты и других льгот в лесовых после освобождения Венгрии	508
<i>Д-р Г. Радо</i> : Советские машины в лесном хозяйстве Венгрии	514
<i>М. Колошвары—И. Хиллер</i> : Роль советской литературы в Венгрии	519
<i>И. Хиллер</i> : Из докладов по лесоводству XII Шопронского летнего Университета	525

I N H A L T S V E R Z E I C H N I S

<i>Földes L.</i> : Zur 50. Jahreswende der Grossen Sozialistischen Oktober-Revolution	481
<i>Dr. Madas A.</i> : Planwirtschaft in der Forstwirtschaft	483
<i>Dr. Sali E.</i> : Änderungen in der Fläche und im Zustand unserer Wälder seit der Befreiung	494
<i>Fekete Gy.</i> : Der Einfluss der sowjetischen wissenschaftlichen Ergebnisse und praktischen Erfahrungen auf den ungarischen Flurholzanbau	497
<i>Speer N.</i> : Die Hilfe der Sowjetunion im Spiegel des Holzhandels	502
<i>Abonyi I.</i> : Die Gestaltung der Verlohnung, der sozialen und sonstigen Leistungen in der Forstwirtschaft nach der Befreiung	508
<i>Dr. Radó G.</i> : Sowjetische Maschinen in der ungarischen Forstwirtschaft	514
<i>Kolossváry Sz-né, Hiller I.</i> : Die Rolle des sowjetischen Schrifttums in Ungarn	519
<i>Hiller I.</i> : Über die forstlichen Vorträge an der XII. Sommeruniversität Sopron	525

A lapban megjelent tanulmányok szerzői:

Abonyi István főelőadó, Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium (MÉM) Vállalatgazdálkodási Főosztálya, Budapest; *Fekete Gyula* főosztályvezető helyettes, MÉM Erdészeti Hivatal, Erdészeti és Vadászati Főosztálya, Budapest; *Földes László* miniszterhelyettes, MÉM, Budapest; *Hiller István* tud. munkatárs, Erdészeti és Faipari Egyetem Sopron; *Kolossváry Szabolcsné* műszaki ügyintéző, ERTI, Budapest; *Dr. Madas András* főosztályvezető, Országos Tervhivatal Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Főosztálya, Budapest; *Dr. Radó Gábor* főelőadó, MÉM Erdészeti és Faipari Műszaki Fejlesztési Főosztály, Budapest; *Dr. Sali Emil*, a MÉM Erdészeti Hivatalának vezetője, Budapest; *Speer Norbert* vezérigazgató, Erdért Vállalat, Budapest.

*Да здравствует пятидесятилетие Великой Октябрьской
Социалистической Революции!*

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára

Az Októberi Szocialista Forradalom 50. éves jubileuma alkalmából világszerte mérleget vonnak népek, osztályok —, hogy milyen változásokat hozott ez az elmúlt ötven év, milyen hatást gyakorolt az emberiség fejlődésére, előrehaladására.

A Nagy Október Oroszország népei számára békét teremtett. Megdöntötte a cárizmust, véget vetett a legmélyebb elnyomásnak, egyesítette a sokféle nemzetiséget egy egységes nagy állam keretében, a szocialista Szovjetunióban. 50 év alatt a föld egyik iparilag legelmaradottabb országából a föld egyik legfejlettebb államává vált. A tudományok egész sorában a legelőrehaladottabb. Politikai súlya alapján „szuper-hatalom”-nak titulálják a világlapok. Katonailag a világ legerősebb országa, amely erőit a béke biztosítására, a világ népeinek az atomháborútól való megóvására használja fel. Benne minden nép barátja talált, és minden elnyomó benne látja főellenségét. Társadalmi, gazdasági, technikai fejlődése nem áll meg, — egyre gyorsul. A Szovjetunió soha nem sajnált más népek támogatására óriási áldozatokat hozni az elmúlt ötven év alatt.

Az Erdő — az Országos Erdészeti Egyesület lapja — most arra a nemes és hálás feladatra vállalkozott, hogy jubileumi számot ad ki, amely az októberi forradalomnak a magyar erdészetre gyakorolt hatásával foglalkozik. Ennek keretében, a magam részéről, a társadalmi fejlődést szeretném mérlegre tenni.

Mi magyarok is mérleget vonunk. Milyen változások történtek a mi hazánk, a mi népünk életében, mi volt a hatása nálunk a Nagy Októberi Forradalomnak.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után a magyar munkásosztály, a magyar dolgozó nép ragadta kezébe a hatalmat és megpróbálta a világ első szocialista országának útját követni. Ismert okok miatt a magyar munkásosztály, a dolgozó nép akkor vereséget szenvedett. De az 1919-es magyar forradalom azért mégis nagy szolgálatot tett a világ népeinek, a Szovjetunióért, mert megrettentette az intervenciókat és azokat a katonai erőket, amelyeket a Szovjetunió ellen akartak fordítani, otthon foglalkoztatták, a munkásosztály megfékezésére.

A magyar forradalom bukása után nagyon sötét korszakot élt át a magyar nép, — mert félféudális viszonyok között, a fasiszta elnyomást kellett végig élnie és végig szenvednie. A magyar uralkodó osztály elvakultságában, a szocialista Szovjetunió elleni gyűlöletében támogatója lett annak a náci birodalomnak, amely háborút indított a világ első szocialista állama ellen.

De a fejlődést sem a hitleriek, sem a mussolinik, sem a horthyk nem tudták megállítani, — és 1945-ben a fasiszta koalíció teljes katonai, politikai, ideoló-

giai vereséget szenvedett, a szocialista Szovjetunió pedig megerősödve került ki a második világháborúból.

Az ellenséges haderők üldözése közben hazánk is felszabadult. A magyar nép élni tudott a lehetőséggel és a szocialista fejlődés útjára lépett. Kiszorította a hatalomból a tőkés és földesúri osztályt és megkezdte egy új társadalom alapjainak lerakását. Magyarország — egész történelme folyamán először — egy olyan nagy ország szövetségese lett, amely új viszonyokra építette kapcsolatait szövetségeseivel.

Évszázadok során a nagy és gazdag országok mindig arra törekedtek, hogy befolyásuk alatt tartsák a kis országokat, meggátolják azok ipari fejlődését — amely a valóságos függetlenségnek nagyon fontos feltétele — olcsóbban vásárolják meg a nyersanyagokat és azután drága iparcikkeket szállítsanak ugyanoda vissza. Még a legutóbbi években is, amikor pedig már a nagyhatalmak kénytelenek voltak látszat-függetlenséget adni volt gyarmataiknak, hogy a gazdasági elnyomás előbb vázolt rendszerét maradéktalanul fenntarthassák.

Magyarország — mint az közismert — nyersanyagban szegény, — és az új kapcsolatokra jellemző 22 esztendő alatt majdnem négyszeresére emelte ipari termelését, amit nem valósíthatott volna meg a Szovjetunió óriási arányú nyersanyagszállításai nélkül —, ugyanakkor a Szovjetunió megbízható vevője a magyar ipar gyártmányainak.

Különösképpen ismert az erdészeti és faipari szakemberek körében, hogy a hazai erdők által nem fedezett szükséglet mennyiségének mintegy a felét a Szovjetunióból vásároltuk és vásároljuk ma is.

A felszabadulás új helyzetet teremtett a gyárak, a bankok, a bányák, a föld és az erdő tulajdonviszonyaiban is. A grófi uradalmi, egyházi erdőket államosították és ma már tulajdonképpen kétféle tulajdonviszony van az erdők vonalán: állami tulajdon, amely a magyar erdők mintegy $\frac{3}{4}$ részére, és szövetkezeti tulajdon, amely az erdők mintegy $\frac{1}{4}$ részére terjed ki.

Húsz éve kezdődött meg a korszerű, előrelátó gazdálkodás a magyar erdőkben. Ezek a társadalmi és tulajdonviszonyok tették lehetővé, hogy olyan intenzív erdőgazdálkodás folyhasson hazánkban, amelyre büszkék lehetünk.

A magyar erdészek, akik nagy múltra és szép hagyományokra tekinthetnek vissza, nagyon sokat tanultak a Szovjetunió szakembereitől. A kölcsönös tapasztalatcserék, szerződések, ankétok, találkozások, a KGST-n belüli együttműködés mindkét ország és valamennyi szocialista ország egészére kedvező hatást gyakorolt.

De a szakmai ismereteken túlmenően a magyar erdészek, szakemberek, munkások életében különösen érzékelhető a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatása. Az erdei munkás ma a társadalom megbecsült tagja. Nem csupán családi házak ezreit építik, nemcsak a rádió, a televízió és a technika egyéb vívmányai találhatók meg az erdei munkások lakásaiban, hanem elküldhetik leányaikat, fiaikat a középiskolákba, főiskolákra, egyetemekre. A vezetőik és vezetettek viszonya ezen a területen is alapvetően más mint a régi volt, emberibb, jobb, magasabbrendű. A munkáért nem kell könyörögni mint a régi rendszerben, sem megalázkodni. A munkást emberi méltóságában megbántani senkinek sem szabad. A Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak talán ez az egyik legnagyobb eredménye, legnagyobb vívmánya. Hiszen a tulajdonosi jogokat gyakorló vezetők a nép soraiból kerültek ki és a nép szolgálatában állnak.

Huszonkét éve ezen a féltéken békében élünk. Hazánk szabad és független ország. A magyar nép a saját érdekében álló kül- és belpolitikát, gazdaságpolitikát folytat.

Harcolt és harcol a nemzeti elfogultság, a nacionalizmus ellen, pártunk más népek megbecsülésére neveli az embereket, a fiatalokat. A szomszédos országokkal való egyre szorosabb testvéri viszony, a Szovjetunióval való szoros együttműködés olyan erő, amely mindennel dacolni tud. Ez a biztonság és béke, amelyben élünk, lehetővé teszi a dolgozó nép életviszonyainak fokozatos javítását, a kultúra kiterjesztését az egész népre, az egész társadalomra. Lehetővé teszi az előrelátó tervezést a népgazdaság egészére ugyanúgy, mint az egyes családokra vonatkoztatva.

Ezen a nagy évfordulón hálával gondolunk az első szocialista államra és bizakodva nézünk előre. A szocializmus eszméje behatolt a világ minden zugába, — és győzelmesen halad előre.

Földes László
miniszterhelyettes

Tervgazdálkodás az erdészetben

DR. MADAS ANDRÁS

A kapitalizmus virágzó kora a múlt század második felében jelentős fel lendülést hozott a gazdasági életben és ez hatalmas anyagi eszközöket igényelt. Ezek legfontosabbika a fa volt. Az erdők sorsáért aggódó erdész szakemberek ebben az időben megkísérlik törvényesen szabályozni az erdőgazdálkodást, védeni a magyar erdőket. A hosszú előkészületek után végre törvényerőre jutott 1879. évi XXXI. t. c. ugyan előrelépést jelentett a múlthoz képest az erdőgazdálkodás szabályozásában, de sem az erdőterületek csökkenését nem tudta megakadályozni, sem a megmaradó erdőkben a jövőt is szem előtt tartó gazdálkodást nem tudta törvényesen biztosítani.

A két világháború között ismét jelentős szakmai erők fogtak össze egy új, korszerű erdőtörvény megalkotásáért. Ez végül az 1935. évi IV. t. c-ben öltött testet, ami azonban ismét nem elégítette ki a közösség érdekeiért küzdő szakembereket.

A tőkés-feudális gazdasági rendben gyakorlatilag az uralkodó osztály érdekei érvényesültek és a fakitermelés nagyságát mindenekelőtt a konjunktúra, a gazdasági válság változásaitól függően az erdőbirtokosok érdekei határozták meg. Ilyen szempontból érdemes szemügyre venni a fakitermelés alakulását a két világháború között és összevetni a gazdasági élet változásával.

1. táblázat

Az ipari termelés és a fakitermelés alakulása a két világháború között

Megnevezés	M. e.	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Gyáripari termelés	md.									
	pengő	2,9	2,5	2,0	1,9	1,8	1,9	2,2	2,6	2,9
Fakitermelés .	%	100	86	69	65	62	65	76	90	100
	mill. m ³	3,2	3,3	4,0	4,6	4,8	4,3	4,4	3,6	3,8
	%	100	110	133	139	160	143	146	113	127

Látható, hogy a gazdasági válság hátrányos következményeiért az erdőbirtokosok a fakitermelés jelentős növelésével kárpótolták magukat.

Ma már világosan áll előttünk, hogy a tőkés-feudális gazdasági rendszerben az ország érdekeit szem előtt tartó, előretekintő erdőgazdálkodást jogi szabályozással, az üzemtervek szerinti gazdálkodás előírásával elérni nem lehet; a fakitermelés az adott társadalmi-gazdasági rend objektív törvényeinek a függvénye. Ha ez nem így lenne, a két világháború között — az üzemtervek alapján — nyilvánvalóan egészen másképpen alakult volna a fakitermelés színvonala és változása.

A második világháború újabb és egyre fokozódó megterhelést jelentett a magyar erdők számára, a közvetlen háborús károk mértékét számszerűen pedig már nem is lehetett felbecsülni.

A tervegazdálkodás feltételeinek kialakulása

A háború még javában dült hazánkban és a németek még erejük utolsó megfeszítésével védték a hitleri birodalmat és ezzel lényegében a régi rendet Magyarországon, amikor a Vörös Hadsereg által felszabadított területen a megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány rendkívüli minisztertanácsa elfogadta a 600/1945. Me. sz. rendeletet „a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról”.

Idézzük az I. fejezet — Bevezető rendelkezések 1. §-át:

„A rendelet célja, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés „Szózatá”-ban és az Ideiglenes Nemzeti Kormány „Nyilatkozatá”-ban lefektetett elvek és a megadott felhatalmazás alapján a nagybirtokrendszer megszüntetésével valóra váltsa a magyar földműves nép évszázados álmát és birtokba adjja ősi jussát, a földet.”

A földbirtokreform az erdők tulajdonjogi helyzetében is alapvető változást hozott. Az ország érdekeinek messzemenő figyelembevételével az erdők nem kerülnek felosztásra, hanem zömük állami tulajdonba jutott és ezzel lehetővé vált az ország érdekeit szolgáló erdőgazdasági nagyüzemek kialakítása és a jövő érdekeit is szem előtt tartó erdőgazdálkodás fokozatos megvalósítása. A rendelet erre vonatkozóan az alábbiak szerint intézkedett:

19. §

„... Megváltás alá kerül minden 10 kat. holdnál nagyobb erdőterület ...

20. §

Az elkobzás és megváltás során igénybe vett földbirtokokból az erdők, az erdősítésre szolgáló terméketlen területek, valamint az Alföld fásítására kijelölt területek közül a 10—100 kat. hold kiterjedésű erdők állami ellenőrzés mellett községi tulajdonba, a 100 kat. holdon felüli kiterjedésűek pedig állami tulajdonba kerülnek. A földművelésügyi miniszter elrendelheti közbirtokossági erdő létesítését.”

A földbirtokreform rendelet megszületése és eredményes végrehajtása elsősorban annak volt köszönhető, hogy a Szovjetunió szétzúzta a régi társadalmi-gazdasági rendet védelmező hadsereget és államrendet, biztosította a nép érdekeit képviselő demokratikus rendszer kialakítását. Az újonnan nyilvánosságra került dokumentumok világosan mutatják, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság keretében működő szovjet parancsnokok tevékeny szerepet ját-

szottak a földbirtokreform gyors és konkrét végrehajtásában, s így az erdők államosításában.

A rendelet végrehajtása folytán köztulajdonba került 1 460 167 kh erdő, az akkori erdőterület 76⁰/₀-a. Ez volt az első jelentős lépés a tervgazdálkodás feltételeinek megteremtésében. Ez volt az országban lényegében az első államosítás, és az állami erdőgazdaságok, valamint az irányításuk alatt álló erdőgazdálkodások voltak a felszabadult Magyarországon az első állami nagyüzemek. A Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek, a MÁLLERD megkezdte az erdők gyorsított eljárással történő számbavételét, a fakitermelés szabályozását, az erdősítések megindítását. Megjelenik az első átfogó erdőgazdaságpolitikai koncepció az erdő- és fagazdálkodás hosszútávú fejlesztésére.¹ Az ország szétrombolt gazdasági életének helyreállítása azonban rengeteg fát követelt. Közvetlen a háború befejezése után az ország lényegében csak a saját erőforrásaira számíthatott és ezek között is mindenekelőtt talpfá kellett, hogy a vasúti közlekedést meg lehessen indítani, bányafára volt szükség a széntermelés megindításához, épületfa nélkül pedig nem lehetett hozzáfogni az épületek helyreállításához. A lakosság tüzelőanyag szükséglete tűzifa nélkül még minimális mértékben sem volt kielégíthető. A nemzetközi kapcsolatok, a külkereskedelmi forgalom csak fokozatosan épült ki részben a közlekedési nehézségek miatt, de a szomszédos államok is csak lassan tudtak exportra fát adni a rendkívül nagy belső igények miatt. Így a fakitermelés soha nem látott magas színvonalat ért el. Az állami erdők jelentős részében fakereskedők folytatták a termelést, ami növelte a spekulációs tevékenységet. A szédületes mértékben növekvő infláció következtében a gazdasági élet szinte elviselhetetlen nehézségek közé került.

A hároméves terv

Ekkor hirdette meg a Magyar Kommunista Párt a hároméves tervet, amelynek feladata az ország gazdasági életének helyreállítása volt. Ebben az időszakban dőlt el véglegesen a hatalom kérdése és az szilárdan a munkáosztály kezébe került. Ez volt a második és lényegében legfontosabb lépés a tervgazdálkodás feltételeinek megteremtésében.

Mindezek eredményeképpen viszonylag rövid idő alatt sikerült a fakitermelés színvonalát olyan szintre csökkenteni, ami már biztosította a tartamos gazdálkodás feltételeit, sikerült fokozatosan kiszorítani a magánfakereskedőket az állami erdőkből és ezzel megteremteni a szakszerű erdőgazdálkodás egy lényeges feltételét és nagyobb arányokban megindult a csemetekertek létesítése, majd az erdősítési munka is.

Az I. hároméves terv eredményei

	Fakitermelés mill. m ³	Erdősítés ezer ha
1920—38. évi átlag	3,5	24,0
1946.	6,2	38,0
A hároméves terv		
1947.	4,1	27,0
1948.	3,8	29,0
1949.	1,9	22,0
1947—49. évi átlag	3,3	26,0

¹ Barlai Ervin: Erdőgazdaságpolitikai irányelvek 1946.

A legfontosabb feladatok mellett a hároméves terv időszaka alatt helyreállították a csaknem 8500 üzemi épületet, az erdei vasutakat, megindult az erdőgazdaság gépesítése, erdei szakmunkásképző tanfolyamokat szerveztek. A legfontosabb eredménynek azonban szakembereink szellemi kibontakozását tekinthetjük. Alkotó készségüket és képzettségüket nem gátolták már a birtokos kötöttségei, egyéni érdekei.

A hároméves terv egész népgazdaságunkban elérte a célját, a háborús gazdálkodás következményeinek felszámolását és a helyreállítás befejezését, a tervgazdálkodásra való fokozatos áttérést. Megérték a politikai és gazdasági feltételei a népgazdaság gyors fejlesztését célul kitűző tervgazdálkodás megindításának. Ebben az ország mindenekelőtt azokra a gazdag tapasztalatokra támaszkodhatott és támaszkodott, amelyeket a Szovjetunió sikeresen végrehajtott ötéves tervei nyújtottak.

Emellett alapvető szerepet játszott az is, hogy a Szovjetunió még a háború befejezése előtt megkezdte a nyersanyag szállításokat az ipari üzemek számára, a fatermékek egyre növekvő szállításával biztosította az ország szükségleteinek fedezését és a hazai fakitermelés normalizálását.

Szervezeti téren az erdőigazgatóságok — az államosított üzemekhez hasonlóan — nemzeti vállalatokká alakultak. Életrehívták az Erdészeti Tudományos Intézetet (ERTI). Az ország gazdasági életének irányításában is jelentős változás következett be, mert az addig lényeges szerepet nem játszó, kislétszámú Tervhivatalt és az ország gazdasági életét operatíván irányító Gazdasági Főtanácsot (GF) összevonták és megalakult az Országos Tervhivatal. Az 1949. év végén az Országos Tervhivatalban egy erős erdészeti osztályt hoztak létre. Így a szervezeti feltételek is kialakultak a tervszerű fejlődés számára.

Az erdőgazdálkodás hosszútávú célkitűzéseinek kialakítása és céltudatos megvalósítása

Az első ötéves terv során alakultak ki azok az erdőgazdaságpolitikai irányelvek, amelyek a fafogyasztás és faellátás terén tervezett hosszútávú intézkedésekkel együtt napjainkig az alapját képezték az erdőgazdaság fejlesztésének.

A kialakított irányelvek leglényegesebb vonásai az alábbiak voltak:

— Magyarország fában jelentkező szükségleteinek kereken a felét import útján kénytelen fedezni. Ennek alapvető oka az, hogy Magyarország egyike Európa erdőben legszegényebb országainak. Mivel perspektívában sem lehet arra számítani, hogy az ország import útján akadálytalanul be tudja szerezni egyre növekvő szükségleteit, szükséges, hogy az erdőterületek hosszútávon tervszerűen növekedjenek.

— Az erdőterületek növelése mellett következetesen a belterjesség irányába kell fejleszteni az erdőgazdálkodást annak érdekében, hogy a területegységről nyerhető fatömeg mennyiségben és értékben növekedjék. Ez szükségessé teszi az összes elmaradt vágásterületek beerdősítését, az arra alkalmas helyeken a gyorsan növekvő fafajok telepítését, elsősorban a nyárok gyors elterjesztését a folyók hullámterületein.

— Az erdőgazdálkodást fokozatosan, de gyors ütemben, korszerűsíteni kell. A háború előtti feudális jellegű, csak a tulajdonos vadász-szenvedélyét kielégítő, tűzifa szükségletét biztosító gazdálkodásból ki kell alakítani az erdei utakkal jól feltárt, modern kitermelő, közelítő, rakodó és szállító gépekkel, eszközökkel felszerelt erdőgazdálkodást.

— Meg kell teremteni a korszerű fafeldolgozó ipart, ki kell fejleszteni a

farost-, faforgács-, cellulóz- és papíripart és ennek révén a meglevő nyersanyagból egyre értékesebb termékeket kell gyártani.

— A fafelhasználás területén a fogyasztást minden rendelkezésre álló eszközzel korlátozni kell és fejleszteni kell ennek megfelelően a fahelyettesítő anyagok termelését. Emellett adminisztratív eszközökkel is el kell tiltani egy sor területen a fa felhasználását (tilalmi listák).

— Nagy figyelmet kell fordítani az erdők sokoldalú hasznosítására, közjóléti szerepére, a komplex meliorációs munkálatokban elfoglalt fontos szerepére, a vízvédelmi feladatokra.

— Sürgősen el kell készíteni az országos erdőleltárt és ennek alapján kell kidolgozni a hosszútávú fejlesztési terveket.

— Hosszúlejárátú egyezmények keretében arra kell törekedni, hogy a baráti államokból, elsősorban a Szovjetunióból hosszútávon be tudjuk szerezni a szükséges fát és így egyrészt fedezni lehessen az ország szükségletét, másrészt biztosítani tudjuk a fatermelés meghatározott színvonalú egyenletes fejlesztését. A kérdés fontosságát aláhúzta, hogy a fa és fatermékek importjának értéke körülbelül az élőállat és állati eredetű termékek exportjának értékével azonos nagyságú és az összes import 10—13%-át tette ki.

A hosszútávú erdőgazdaságpolitika kialakulását sok tényező befolyásolta. Tulajdonképpen a teljes koncepciót a maga sokoldalú összefüggésében nem egyetlen egységes párt- és kormányhatározat hagyta jóvá, hanem fokozatosan alakult ki és elsősorban az ötéves tervekben, valamint a koncepció egy-egy fontosabb kérdését tárgyaló kormányhatározatokban, továbbá az erdészet gyakorlati munkájában nyert kifejezést, illetve valósult meg.

A legfontosabb kormányhatározatok és együttes utasítások az alábbiak:

- NT határozat (1950) az erdőgazdaság átszervezéséről
- 297/15/1951. NT határozat: „A fásítás fejlesztéséről az 1951. és 1952. években.”
- 1040/1954. MT határozat: „Az erdőgazdasági termelés fejlesztéséhez szükséges intézkedésekről”
- Az Országos Tervhivatal elnökének, az állami mező- és erdőgazdaságok miniszterének, a földművelésügyi miniszternek, valamint a közlekedési miniszternek 108/K/1952. OT számú együttes utasítása: „Az ország faállományának tervszerű megjavításáról.”

Az I. ötéves terv

Az első ötéves terv részletesen szabályozta az erdőgazdálkodás fejlesztését. Érdekesképpen közöljük a terv legfőbb számszerű célkitűzéseit. (Lásd a 488. oldalon.)

A táblázat számaira tekintve a kortársak szemei előtt megelevenednek annak a valóban hősi korszaknak az eseményei, küzdelmei, amelyben kikovácsolódnak a koncepció végleges körvonalai, a végrehajtás legnehezebb első szakasza, amely páratlanul rövid idő alatt teremtette meg a feltételeit és kezdte meg végrehajtását annak a hatalmas erdősítési és fásítási feladatnak, amely az ismert mai eredményekhez vezetett.

Különösen erőteljesen kezdeményezte ebben az időben az Országos Tervhivatal és az ÁGEM, majd az OEF a gyorsannövő fafajok, elsősorban a nyáarak széles körű telepítését, elsősorban a hullámtereken. A nyártelepítés ekkor emelkedett a vezető szakemberek javaslatára a Kormány programjának a szintjére és indult el a megvalósulás útján.

Az erdőgazdaságban és a fafelhasználásban egyébként körültekintő és következetes intézkedések történtek a népgazdaság egész területén a fafelhasz-

I. ötéves terv. Erdőgazdaság
1950—1954.

Év	Új erdőtelepítés és régi vágásterület erdősítése	Üzemi erdősítés	Pótlás	Csemete kert terület	Fakitermelés bruttó fatömeg tuskóval, m ³
k a t. h o l d					
1949.	28 000	9 500	12 400	3080	2 653 000
1950.	36 800	11 100	14 100	6080	3 400 000
1951.	47 700	17 200	31 900	8557	3 000 000
1952.	54 200	18 000	27 900	8537	3 000 000
1953.	78 400	16 400	30 300	8537	3 000 000
1954.	82 000	16 400	33 500	8537	3 000 000

	Erdősítés, pótlás összesen			Fakitermelés	
	terv:			összesen	
1950—1954.	—	516 000 kh	—	terv:	
összesen	—	tény:	—	tény:	tény:
	—	550 000 kh	—	6800	16 900 000 m ³

nálás csökkentésére és a helyettesítő anyagok termelésének növelésére. A nemzetközi tapasztalatok és hazai kísérletek alapján — a kérdésben lefolyt sokoldalú viták után — a MÁV elhatározta, hogy a talpfáról fokozatosan áttért az előfeszített vágánnyaljak alkalmazására. Az építőipar néhány év alatt teljes egészében áttért az előre gyártott vasbetonelemek alkalmazására és a fafelhasználás ennek következtében jelentősen csökkent. A bányászatban is kikísérletezték a korszerű — elsősorban acél — támberevezéseket, de ezek széles körben nem terjedtek el, főleg a megfelelő acéltámok hiánya miatt. A gazdasági élet számos területén rendeletek tiltották a fa alkalmazását. A rendeletek addig terjedtek, hogy például a fatüzelésű kályhák építéséhez is engedély kellett. Ezek a — néha drasztikusnak tűnő — intézkedések azonban meghozták a várt eredményt és kialakult a szükséges egyensúly a hazai fakitermelés, a baráti import és a hazai felhasználás között.

Az erdőgazdaság és faipar területén történt az egész népgazdaságban először meg az első lépés a gazdasági szabályozók hatékonyabb felhasználására. Annak érdekében, hogy egyrészt az erdőgazdaságok érdekeltőbbek legyenek abban, hogy a kitermelt fatömegből a legértékesebb választékokat termeljék, másrészt, hogy a felhasználók takarékoskodjanak a fával, helyette más — jobban rendelkezésre álló — anyagokat használjanak, az iparifa árakat 1956. I. 1-én lényegesen felemeltük és az árképzés alapjául az önköltséget és a világpiaci árakat és arányokat tekintettük.

	Nagykereskedelmi ár m ³ /Ft		Index:
	régi	új (1956. I. 1.)	
Iparifa	226	601	265,9
Tüzifa	200	263	131,5
Különbség m ³ /Ft	+ 26	+ 338	

Az árakba a felhasználók felé olyan adókulcsot építettek be, amely az egyes, különösen nehezen beszerezhető választékok esetében a fa árát a helyettesítő anyagokból készült termékek ára fölé emelte. Az addig beruházásból fedezett erdőfelújítás költségei az árba beépültek és ezt az „Erdőfenntartási Alap”-ba

kellett és kell befizetni, ahonnan az erdőgazdaságok az erdőfelújításhoz szükséges pénzt kapják.

Az új árrendszer teljes mértékben beváltotta a hozzá fűzött reményeket és az összes fatermelésen belül gyorsan növekedett az értékesebb választékok — elsősorban az összes iparifa — aránya. Később, 1959. I. 1-én az egész iparban rátértek az önköltség és az importárak fokozottabb figyelembevételével készült új árrendszerre.

Az erdőgazdálkodás fejlesztését nem zavarta az, hogy az I. ötéves terv lejárta után közvetlenül nem készült el a következő ötéves terv, mert a gazdálkodás főirányát hosszútávon a kialakult koncepció körvonalazta.

Az erdőgazdaság szervezete időközben több változást szenvedett. A felső vezetés 1950-ben az erdőgazdaság jól bevált szervezetét feloszlatta, de az új — középírányító szervek nélküli — szervezet néhány hónap múlva életképtelennek bizonyult, létre kellett hozni az egyesüléseket. Ennek az 1950. NT határozatnak azonban volt egy nagyon figyelemre méltó része, éspedig az, amely elrendelte az erdőrendezés megszervezését és a hosszúlejárátú erdőgazdasági üzemtervek elkészítését.

Később, 1952-ben az erdészet az állami gazdaságokkal került egy minisztériumba (ÁGEM), 1954-ben megalakult az erdőgazdaság új állami irányító szerve, az Országos Erdészeti Főigazgatóság, amely több mint egy évtizeden át biztosította az erdőgazdálkodás zavartalan fejlődésének szervezeti feltételeit. Az erdőgazdaság megfontolt, határozott és szakszerű vezetése — az OT-val jó együttműködésben — biztosította ebben az időszakban a főbb hosszútávú célkitűzések megvalósításához szükséges szellemi, anyagi, szervezeti, jogi alapok lerakását, és párhuzamosan a feladatok konkrét megvalósítását. Az ország megindult a tervgazdálkodás útján és az erdőgazdálkodás, kihasználva a tervgazdálkodás lehetőségeit és végrehajtva a népgazdasági feladatokból az erdőgazdálkodásra jutó részt, gyors ütemben elindult a fejlődés útján. Ebben az időben már határozottan vetődött fel az igény az erdőgazdaság távlati tervének elkészítése iránt (AZ ERDŐ, 1952. I. 1.).

Az I. ötéves terv alapján reális célkitűzéseket tartalmazott, de a terv időközben történt felemelése már irreálisan magas feladatokat jelölt ki a népgazdaság számára, s így nehézségeket okozott a gazdasági életben.

A II. hároméves terv

Az 1955—1957. években a gazdálkodást csak éves tervek szabályozták. Kidolgozásra került ugyan az 1956—60. évekre egy részletes ötéves terv, de

A II. hároméves terv célkitűzései és megvalósulása
1958—1960.

Év	Új erdőtelepítés és fásítás (első kivitel)		Fakitermelés
	terv	teljesítés	teljesítés
	h e k t á r		bruttó m ³
1958.	.	22 728	3 359 000
1959.	.	25 926	3 516 000
1960.	.	20 264	3 914 000
1958—60. összesen	50 000	68 918	10 789 000
Ebből: nyárfa ...	23 000	32 800	

ez jóváhagyásra és megvalósításra az ismeretes események miatt nem került.

Az éves tervek után 1958—60. évekre készült el a II. hároméves terv, ami lényegében az ellenforradalom által súlyosan megzavart gazdasági élet helyreállításának terve volt.

A II. ötéves terv

A második ötéves terv ismét fontos szakaszt jelentett hazánk politikai-gazdasági életében. A párt helyes politikájának eredményeképpen megérték a feltételek ahhoz, hogy a parasztság a kollektivizálás útjára lépjen. Megtörtént a szocializmus alapjainak lerakása, megteremtődtek a további feltételek mind az iparban, mind a mezőgazdaságban arra, hogy fejlettebb szakaszba lépjünk, ahol a mennyiségi követelmények mellett a minőség kérdései lépnek fokozatosan előtérbe a politikai-gazdasági élet minden területén.

Az erdőgazdálkodás az egy évtizeddel előbb kidolgozott fejlesztési koncepciók alapján fejlődött tovább, s az ötéves tervek már csak a fejlődés főbb számait jelzik.

Ebben az időszakban a Szovjetunió széles körű politikai és gazdasági segítséget nyújtott a konszolidációhoz, a tervgazdálkodás alapvető feltételeinek biztosításához és továbbfejlesztéséhez.

Az ötvenes évek első felében a baráti államok fokozatosan — kisebb-nagyobb mértékben — csökkentették a felénk irányuló fenyőfűrészáru exportjukat és ezt lényegében a Szovjetunió vette át. Ebben az időben alakult ki a faimportunk jelenlegi szerkezete és viszonylati megoszlása, ami azt jelenti, hogy napjainkig az ország faellátása a hazai termelés mellett lényegében a Szovjetunió szállításain nyugszik.

A kollektivizálás után vált először lehetővé, hogy az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal (ÁFTH) számba vegye a földterületeket és tisztázza az elmúlt évtizedben a művelési ágakban bekövetkezett változásokat. A számbavétel a szántóterület jelentős csökkenését, az erdőterület jelentős növelését mutatta. A szántóföld csökkenése az ún. Földtörvény megalkotását eredményezte, ami az erdősítések lelassulásához vezetett. A fakitermelésben egyre nyilvánvalóbbá váltak a jelek, hogy több fánk van, mint amivel számolunk.

A távlati koncepció lényegében két alapvetően fontos területen megvalósult, mert jelentős mértékben megnőtt az erdőterület, a kitermelhető fatömeg és jelentős mértékben visszaszorult az egész népgazdaságban a fafelhasználás. A hosszútávú elgondolások harmadik alapvető része, a farost-, forgács-, cellulóz- és papíripar fejlesztése azonban nem valósult meg az elgondolt ütemben. Ez a II. ötéves terv időszakában már előrevetítette árnyékát és jelezte, hogy jelentős népgazdasági szintű aránytalanság van kialakulóban. Kibontakozóban volt annak a veszélye, hogy feldolgozó kapacitások hiányában nem fogjuk tudni feldolgozni azt a fatömeget, amelyet az erdőgazdaságban folytatott jelentős erőfeszítések és eredményes munka következtében megtermelünk. A II. ötéves terv ugyan már számottevő előrelépést jelentett a farost-, forgács- és pozdorjalemez termelés területén, de még nem tartalmazta a cel-

A II. ötéves terv és teljesítése
1961—1965.

Év	Új erdőtelepítés és fásítás (első kivétel)		Fakitermelés	
	terv	teljesítés	terv	teljesítés
	h e k t á r		m ³	
1960.	.	20 264	3 914 000	4 132 000
1961.	.	19 266	.	.
1962.	.	15 555	.	4 367 000
1963.	.	16 281	.	4 499 000
1964.	.	11 291	.	4 516 000
1965.	.	9 000	4 250 000	4 549 000
1961—1965. összesen				
Új erdőtelepítés és fásítás	96 000	71 993*		22 063 000
Ebből: nyártelepítés	52 000	37 301		

* = A ténytípusok nem tartalmazzák az ingyenes csemetejuttatásból végzett fásításokat.

lulóz- és papíripar jelentős fejlesztését. Ezt lényegében fékezte az, hogy a keménylombos fafajok cellulózipari célra történő felhasználásának műszaki-gazdasági mutatói nemzetközi viszonylatban sem voltak ekkor még egyértelműen tisztázva és részben ezért is az illetékes tárca tartózkodó volt egy ilyen program megvalósítását illetően. A nyár alapanyagra épülő nagyobb méretű cellulózgyártáshoz az addigi és folyamatban levő telepítések még nem adtak mennyiségben kellő biztosítékot. A szalma biztosítása elől a mezőgazdaság zárkózott el. A karton, forgács- és farostlemez így nem tudott megfelelő mértékben elterjedni a népgazdaságban, és ez részben erősen megnövelte a hagyományos választékok (fenyőfűrészáru) fogyasztását, másrészt növekvő problémákat jelentett a népgazdaságban (csomagolóanyagok időnkénti hiánya stb.).

A II. ötéves terv végéig azonban az erdősítési-fásítási munkák meghozták a várt eredményeket. Az az 1952. évi hosszútávú elgondolás — amely szerint 100 000 kh nyártelepítés sikeres végrehajtása esetén, 10—15 év múlva 6—800 000 m³-rel emelkedik a növedékünk — nagyságrendileg reálisnak bizonyult; 1958—1965 között kereken 65 000 ha, 113 000 kh nyártelepítés és fásítás történt.

Az elmúlt 15 év alatt telepített — a nyárasokkal együtt — 300 000 ha új erdőterület kezd adni — az egyelőre még vékonymeretű — faanyagot. Az erdőrendezési üzemtervek első reális országos összesítője és tudományos elemzése azt mutatja, hogy a felszabaduláskor meglevő erdők állapota, élőfakészlete, növekedése is kedvezőbb annál, mint amivel akkor számoltunk.

A III. ötéves terv

A III. 5 éves terv lényegében a hosszútávú koncepció jegyében került kidolgozásra és az erdősítés, ezen belül a nyárfásítás további fokozását, valamint a fakitermelés növelését tűzte ki célul. A könnyűipar beruházásainak

jelentékeny része ebben a tervben már a cellulóz- és papíripar fejlesztésére irányul. A számszerű adatok az alábbiak.

A III. öt éves terv
1966—1970.

É v	Új erdőtelepítés és fásítás		Fa- kitermelés (bruttó) millió m³
	összesen	ebből nyár	
	h e k t á r		
1966.	14 390	3 840	4,6
1967.	14 950	8 870	=
1968.	16 100	8 400	=
1969.	17 000	9 000	=
1970.	17 560	9 890	5,0
Összesen	80 000	40 000	

A terv végrehajtásának közepén vagyunk és ma már nyilvánvaló, hogy az eddigi hosszútávú koncepció bizonyos módosítására, továbbfejlesztésére van szükség. Erre szervezett formában a kormányrendelet alapján meginduló hosszútávú — 1985-ig terjedő — tervben kerül sor. Mivel ez azonban csak 1969 körül kerül végleges kidolgozásra, már most szükséges bizonyos kérdésekben véleményt cserélni és meghatározott intézkedéseket tenni. Az új helyzet lényeges vonásait és a ma látható teendők körét az ERTI tudományos ülészakán elhangzott előadások vázolták fel (AZ ERDŐ, XVI. évf. 4. szám). Ezek ismételése nem lehet célunk, de egyes kérdésekben ma már valamivel előbbre látunk és különösen néhány gyakorlati kérdésre szükséges felhívni a figyelmet.

— A III. öt éves terv nem tartalmazza egy nagy cellulóz- és papírgyár építésének megkezdését. Miután ma már egyértelműen megállapítható, hogy évente lényegesen több fát termelhetünk, mint amennyit a III. öt éves terv kidolgozásakor hosszútávon számításba vehettünk, arra kell törekednünk, hogy még a tervidőszak során döntés szülessen egy nagy cellulóz-papíripari kombinát létesítése ügyében úgy, hogy annak építése még a III. öt éves terv végén megkezdődhessék. Csak így remélhető, hogy az első gyáregység a IV. öt éves terv időszakában megkezdhesse termelését. Mivel ez az objektum lesz képes arra, hogy a termelhető többlet fatömeg zömét feldolgozza, az erdőgazdaság, fa- és papíripar rendelkezésére álló anyagi erőforrásokat ennek megvalósítására kell elsősorban összpontosítani. Véglegesíteni kell a tervezett forgácslemezgyár technológiáját, hogy az építés előfeltételei mielőbb biztosítva legyenek.

— A nagy fa- és papíripari üzemek, kombinátok építésének tervezése mellett a legfontosabb feladat a meglévő üzemek, elsősorban fagyártmány-műhelyek bővítése, technikai felszerelése és azonnali felhasználása a közületi fogyasztók, de főleg a lakosság igényeit kielégítő termékek előállítására. A kialakuló új koncepció egyik lényeges vonása lesz, hogy hazánk már nem minden faválasztékban szegény ország és a keménylombos fafajok rövid választékaiban jelentős feleslegekkel rendelkezünk. Ez szükségessé teszi, hogy

feloldjuk a háború óta tartó tűzifa korlátozásokat — ez a közelmúltban megtörtént — sok más egyéb már elavult szabályozást, és részben keressük a fogyasztók igényeit, részben pedig megfelelő propagandával ismertessük meg az erdőgazdaság és faipar termékeit. Itt a legfontosabb a gondolkodásmód fokozatos átállítása, mindenekelőtt a saját fejünkben. A bizonyos választékokban jelentkező fabőség egybeesik a kötelező tervmutatók, az értékesítésről történő állami gondoskodás megszűnésével, ami sürgős és egyáltalán nem lebecsülendő feladatot jelent erdőgazdaságaink, faipari üzemünk vezetői számára. A fapanellekből épülő hétvégi házak, felvonulási épületek, mezőgazdasági épületek, kerítésoszlop, telítetlen szőlőkaró, falburkolat stb. mind olyan területek, illetve választékok, amelyek jelentős mértékben fogják növelni a fafogyasztást.

— Most folynak az új gazdaságirányítási rendszer kidolgozásának és véglegesítésének részei, amelyek az erdőgazdaságot is konkrétan érintik. Igen fontos, hogy egyrészt az erdőállományokat védő, a tartamos erdőgazdálkodást, a bővített újratermelést biztosító intézkedések, törvényes szabályozások, az ehhez szükséges megfelelő szervezet mielőbb jóváhagyásra kerüljön, másrészt a gazdasági szabályozók biztosítsák a vágásra kijelölt területek, illetve fatömeg gazdaságos és folyamatos kitermelését és az ehhez szükséges műszaki fejlesztés megfelelő fedezetét.

— Távlati koncepcióink kidolgozásánál figyelembe kell venni a Szovjetunió erdőgazdaságában, fa-, cellulóz- és papíriparában végbemenő gyors fejlődést és ezek következményeit. Érthetően, ez a fejlődés a külkereskedelmi kapcsolatainkban is fokozottabban fog jelentkezni a korszerűbb termékek kínálatában, ami a hazai fogyasztásban is előtérbe helyezi e termékek fokozottabb felhasználását és a fenyőfűrészáru felhasználás növekvő ütemének mérséklődését. A hazai több fatömeg — sajnos — a következő évtizedben még nem tudja fékezni észrevehetően a fa- és papíripari termékek importjának növekedését. Ezért bizton számítunk arra, hogy a Szovjetunió a továbbiakban is biztosítani fogja számunkra e termékek növekvő importját és ezzel népgazdaságunk kiegyensúlyozott fejlődését ezen a területen is.

Az új kibontakozó hosszútávú koncepció körvonalai azonban egyre világosabban mutatják, hogy a következő évtizedek növekvő faellátásának gondjait aligha tudjuk csupán külkereskedelmi úton megoldani és ehhez a fafeldolgozó iparágak összehangolt, az ipar fejlődési ütemét tartósan meghaladó, gyors fejlesztése szükséges. Az ehhez szükséges nyersanyagot az erdőgazdaság a tervgazdálkodás első két évtizedében, a következő évtizedek — a következő generáció — számára biztosította, illetve folyamatosan biztosítani fogja.

Д-р А. Мадаш: ПЛАНОВОЕ ХОЗЯЙСТВОВАНИЕ В ЛЕСНИЧЕСТВЕ

В Венгрии цифровыми данными можно доказать что при феодально-капиталистическом строе законодательством, предписанием ведения хозяйства хозяйственным планам нельзя вести лесное хозяйство, которое считалось бы с интересами страны и могло предусматривать будущие интересы её. В результате освобождения страны создались условия планового ведения хозяйства условия проведения земельной реформы благодаря тому, что власть пришла в руки рабочего класса. Первый 3-х летний план (1947—1949 гг.) ликвидировал последствия войны и обосновал быстрое развитие народного хозяйства. При осуществлении первого 5-летнего плана (1950—1954 гг.) были заложены основные принципы современного лесохозяйствования. Главнейшие из них следующие: повышение лесной территории, увеличение задела с единицы площади и повышение качества древесины, развитие техники для лесного хозяйства, развитие современной деревообрабатывающей промышленности, ограничение использования древесины и введение материалов заменяющих древесину, утверждение роли лесов оздоровительного назначения, обоснование перспективных планов развития, обеспечение импорта недостающей древесины из социалистических стран и в первую очередь из Советского Союза Действующий в настоящее время третий 5-ти летний план основан на долгосрочной концепции (1966—1970 гг.), но в процессе выполнения выяснилось, что этот план требует дальнейшего развития. Установлено, что ежегодно можно производить значительно больше лесозаготовки, чем учли первоначально. Поэтому следует развивать более быстрыми темпами деревообрабатывающую промышленность, уже в этот период надо начать строить большой завод целлюлозы и деревообрабатывающей промышленности. Надо

создать рынок для большого количества освобождающейся древесины, новая развивающаяся концепция прежде всего предопределяет согласованное, быстрое развитие деревообрабатывающей промышленности. Необходимую для этого древесину лесное хозяйство юлагодаря планоному хозяйствованию за первые два десятилетия обеспечило для следующей генерации.

Dr. Madas A.: PLANWIRTSCHAFT IN DER FORSTWIRTSCHAFT.

In Ungarn kann es mit Zahlen bewiesen werden, dass es im kapitalistisch-feudalen System unmöglich ist, durch die juristische Regelung der Wirtschaft bzw. durch die Verpflichtung zur Herstellung und Durchführung der forstwirtschaftlichen Betriebspläne eine die Interessen des Landes berücksichtigende Forstwirtschaft zu erreichen. Die Voraussetzungen einer Planwirtschaft konnten dadurch gesichert werden, dass die Befreiung des Landes die Agrarreform ermöglichte und dass die Arbeiterklasse die Macht übernahm. Der erste Dreijahrplan (1947–49) beseitigte die Folgen des Krieges und sorgte für die Grundlagen der raschen Entwicklung der Volkswirtschaft. Während des ersten Fünfjahrplans (1950–54) wurden die forstwirtschaftspolitischen Richtlinien entwickelt, auf denen auch die heutige Wirtschaft beruht. Ihre Hauptzielsetzungen sind: die Vergrößerung der Waldfläche — die Erhöhung der Quantität und des Wertes der auf der Flächeneinheit erzeugbaren Holzmasse — die technische Förderung der Forstwirtschaft — die Gründung einer zeitgemässen Holzbearbeitungsindustrie — die Einschränkung des Holzverbrauches und die Anwendung der Holzersatzstoffe — die Geltendmachung der Wohlfahrtsfunktion des Waldes — die Begründung langfristiger Entwicklungspläne — die Deckung des Holz mangels aus den befreundeten Ländern, vor allem aus der Sowjetunion. Der zur Zeit gültige dritte Fünfjahrplan (1966–70) beruht auf einer langfristigen Konzeption, dennoch zeigte sich bei seiner Durchführung die Notwendigkeit einer Weiterentwicklung. Es wurde festgestellt, dass jährlich wesentlich mehr Holz eingeschlagen werden kann, als langfristig vorgesehen wurde. Es muss daher die Entwicklung einer zeitgemässen Holzbearbeitungsindustrie vorverlegt werden, noch in diesem Zeitraum muss mit dem Bau eines grossen Zellstoff- und Papierwerkes begonnen werden und es müssen Absatzmöglichkeiten für das stets zunehmende Holzaufkommen gesucht werden. Die neue Konzeption, die sich jetzt entfaltet, sieht vor allem die übereingestimmte, schnelle Entwicklung der holzbearbeitenden Branchen vor. Die dazu nötigen Rohstoffe hat die Forstwirtschaft in den ersten zwei Jahrzehnten der Planwirtschaft der kommenden Generation gesichert.

Erdeink területének és állapotának változása a felszabadulás óta

DR. SALI EMIL

Hazánk felszabadulását követően — éppen a felszabadulás révén — az erdőgazdálkodás fejlesztése terén is olyan lehetőségeket kaptunk, amelyeknek történelmi jelentőségét az azóta elért eredmények rendszeres számbavételével, valójában csak hosszabb időszak eltelte után tudjuk felmérni. Az erdészeti dolgozókra felelős és megtisztelő feladat hárult már azzal, hogy a kezdet kezdetén állami tulajdonba került az ország erdeinek háromnegyed része és ebben már 1946-tól olyan gazdálkodást kellett folytatniok, amely az egész dolgozó nép érdekeit szolgálja.

A múlt öröksége erdőkben sem volt kedvező. A lerombolt vagy kifosztott gyárak, a lerombolt városok és közlekedés, a kifosztott mezőgazdaság mellett az erdők is hasonló képet mutattak.

A mai, megnövekedett erdőterületünkhöz viszonyítva is 6–7 évi üres vágásterület, a területileg 40%-ot megaladó sarjerdőarány, a kedvezőtlen fajfajösszetétel gondjaival kellett számolnunk. Az üres vágásterületek felszámolása húsz évet vett igénybe, mert 1966-ban értük el országosan azt az állapotot, hogy a véghasználatok nyomán a rendszeresen adódó vágásfelújítási kötelezettségnek kell eleget tennünk.

Számszerűen legvilágosabban érzékelhető eredmény az erdőgazdálkodásban az erdők területének jelentős növekedése. Az 1921. évi 1 098 486 hektárról 1946-ig 1 125 129 hektárra, tehát kerekén 27 ezer hektárral nőtt az erdők területe. 1967 közepén 1 450 838 hektár erdőt tartunk számon. A növekedés kere-

Magyarország erdősültsége az 1967. évben

	Megye, ill. országrész	Népesség 1967 elején	Összes	Erdő	Erdősültség	
			terület, hektár		ha/1000 fő	%
Dunántúl	Baranya	420 000	453 323	91 361	228	20,2
	Fejér	390 000	437 378	48 770	125	11,2
	Győr-Sopron	400 000	401 220	59 288	148	14,8
	Komárom	300 000	225 151	57 065	191	25,4
	Somogy	360 000	608 259	131 251	365	21,6
	Tolna	260 000	360 875	49 172	189	13,6
	Vas	280 000	334 047	81 273	290	25,1
	Veszprém	410 000	518 647	137 429	336	26,5
	Zala	260 000	328 399	87 952	339	26,8
	Összesen ...	3 080 000	3 667 299	743 561	286	20,3
Alföld	Bács-Kiskun	560 000	836 198	93 064	166	11,1
	Békés	440 000	566 889	17 857	41	3,2
	Csongrád	440 000	426 229	21 470	49	5,0
	Hajdú-Bihar	510 000	621 187	47 801	94	7,7
	Pest	2 830 000	691 871	125 258	44	18,1
	Szabolcs-Szatmár	550 000	593 552	48 493	88	8,2
	Szolnok	440 000	557 103	19 503	44	3,5
	Összesen ...	5 770 000	4 293 029	373 446	65	8,7
Észak	Borsod	770 000	724 763	177 363	231	24,7
	Heves	340 000	363 772	76 468	222	21,0
	Nógrád	240 000	254 426	80 000	333	31,4
	Összesen ...	1 350 000	1 342 961	333 831	247	24,8
Magyarország összesen		10 200 000	9 303 289	1 450 838	142	15,6

ken 325 ezer hektár az 1946. évihez képest, tehát közel 29⁰/₀-kal több az erdőnk. Az erdők az ország egész területének 15,6⁰/₀-át foglalják el a felszabaduláskori 12,1⁰/₀-kal szemben.

Az erdők területe nemcsak országosan alakult kedvezően, hanem azon belül is. A Dunántúlon 16,5⁰/₀-ról 20,3⁰/₀-ra, az Alföldön 4,7⁰/₀-ról 8,7⁰/₀-ra, Észak-Magyarországon 22,8⁰/₀-ról 24,8⁰/₀-ra nőtt az erdők területi aránya. A legszámottevőbb viszonylagos növekedés az Alföldön következett be: itt 85⁰/₀-kal több erdőnk van, mint a felszabadulás idején. Az erdők területe gyorsabban nőtt, mint az ország népessége: 1946-ban 125 hektár, 1967-ben 142 hektár erdő jut ezer lakosra.

Az erdők területének növekedésében tükröződnek a népgazdaság egészében, elsősorban a mezőgazdaságban elért eredmények. Adódtak időszakok, amelyekben az erdőtelepítés, a fásítás céljára nehezebben kaptunk területeket. Érthető és indokolt, hogy a mezőgazdasági földeket 1961. óta törvény védi. Magától értetődő jelenség volt, hogy a törvény végrehajtásának első három-négy esztendejében a korábbi évekéhez képest kevés területet kaptunk erdősítésre és fásításra. Ezek az évek egyébként is egybeestek a mezőgazdaság nagy átalakulásának időszakával. A mezőgazdaság fejlesztésében elért eredmények az utóbbi években már megmutatkoznak, s a mezőgazdasági termelés intenzívebbé válása együtt jár a rendelkezésre álló földek hasznosításának újabb megvizsgálásával. A területegységre eső hozamok növekedése azt is jelenti,

hogy a költségesebb mezőgazdasági termelésből a viszonylag leggyengébb termőerejű földeket kibocsátják erdősítés céljára.

Egyes erdőknek más művelés vagy hasznosítás céljára történő átalakítása állandó folyamat. Az 1965-ben hozott egyik kormányrendelet intézményessé tette annak megvizsgálását, mely erdőterületek alakíthatók át gazdaságosan tartós szántóföldi nagyüzemű hasznosításra. Bár ez a felülvizsgálat még nem ért véget, már most megállapítható, hogy az ilyen célra átadandó erdők területe nem fogja elérni 1990-ig a 15 ezer hektárt.

Helyes megemlítenünk, hogy az ország fatermőbázisát erőteljesen növelik — a művelési ág megváltoztatása nélkül — a mezőgazdasági cellulóznyárasok is. Az erdők területének pozitív és negatív irányú változásával kapcsolatban egyértelműen megállapíthatjuk, hogy az említett 325 ezer hektáros növekedés olyan pozitív egyenleg, amely biztos alapja a fakitermelés további növelésének.

Erdeink területén belül a fafajok összetétele is jelentősen módosult. Ebben a leghatékonyabb eszköz az erdőtelepítések és a mesterséges erdőfelújítások fafajainak megválasztása, kisebb mértékben a tisztítások és a gyérítések során az elegyarány megváltoztatása. Az 1946. évi erdőleltár adataihoz képest a nemestölgyek területaránya 29%-ról 26%-ra, a csertölgyé 19%-ról 18%-ra, a bükké 12%-ról 9%-ra csökkent. Kissé nőtt az akác területaránya, jóval nagyobb mértékben a nyáráké és a fenyveseké.

Bár a felszabadulás idejére vonatkozó adat az *eredetaránynya* nem áll rendelkezésünkre, az erdőgazdasági üzemtervek sorra következő számadatai alapján egyértelműen következtethetünk arra, hogy *a tendencia itt is határozottan kedvező*, bár az ütem nem eléggé gyors. E téren a tisztítások és a gyérítések során kell következetesebben érvényesítenünk a követelményeket az eredet tekintetében vegyes faállományokban.

Erdeink korosztályviszonyai a felszabadulás óta eltelt időszakban egészében javultak. Egyes fafajok esetében azonban a korosztályok kedvezőtlenül alakultak. Ezek közül közismerten a csertölgyet szükséges említenünk, amelyből jelentős tartalékok gyűltek fel. A következő évek egyik alapvető feladata a csertartalékok hasznos feldolgozásának megoldása. A csertölgyéhez hasonló problémák tapasztalhatók az akácban és a gyertyánban is. A korosztályviszonyokra végül rányomja a bélyeget az, hogy a nagy erdőtelepítések és a felszabadulás előtti vágásterületek felszámolása folytán a húsz évesnél fiatalabb faállományok erdeink területének 40%-ánál nagyobb részét foglalják el. Az ezekben adódó növedék teljes egészében csak akkor fogható meg, ha ezek vágás-éretté válnak. Mindaddig kényszerítő körülmények miatt is növekszik élőfakészletünk.

Az erdők élőfakészlete igen jelentősen gyarapodott. A felszabadulás idejére vonatkozó megbízható adat nem áll rendelkezésünkre, számítással azonban kb. 110—115 millió m³-ben állapíthatjuk meg az 1945. évi élőfakészletet. Legújabb adataink szerint 1967-ben az élőfakészlet már meghaladja a 170 millió m³-t. Az 50—55%-os növekedésben legfőbb tényező az erdőterület gyarapodása, de hatással van a fafajösszetétel változása és a korosztályviszonyok módosulása is.

Az élőfakészlet változásának évi mérése a feladat természeténél fogva igen bonyolult feladat volna. Számítással kapott adatok azt mutatják, hogy az erdők évi növedéke meghaladja a 7 millió m³-t. 1967-ben e növedéknek kb. 70%-át termeljük ki, az élőfakészlet tehát mintegy két millió m³-rel növekszik.

Erdeink jellemző adatainak közelebbi megismerése vezethetett arra a felismerésre, hogy a kitermelés növelhető.

A két világháború közti években átlagosan 3,5 millió bruttó m³ fát termeltek ki az ország erdeiből. Ez évben — az eddigi tényszámok alapján következtetve — 5 millió bruttó m³-es fakitermelés várható. A kitermelt fa mennyiségében elért növekedés mintegy 43⁰/₀-os. 1980-ra szóló terveink szerint — az erdők állapotának további javítása érdekében is — elérjük a 7 millió bruttó m³-t, tehát a két világháború közti évek fakitermelésének kétszeresét.

Az erdőkben rejlő lehetőségek kihasználását egyre inkább gátolja az a mindinkább élesedő ellentmondás, hogy fában és fatermékekben a kereslet egyre nő, s megfelelő ipari kapacitás és technológia hiányában a hazai faanyagokban értékesítési gondokkal küzdünk. Az erdészet egyik legalapvetőbb feladata a következő években a szükséges ipari kapacitások megteremtésének szorgalmazása. E nélkül ugyanis — legalább időlegesen — kárbaveszne annak a nagy erőfeszítésnek egy része, amelyet a népgazdaság a felszabadulás után az erdőgazdálkodás fejlesztése érdekében tett.

Rövid tanulmányunkban igyekeztünk rávilágítani azokra a nagy változásokra, amelyek hazánk erdeiben, erdeink állapotában a felszabadulás óta bekövetkeztek.

Minden változást nem említettünk, ezt nem is tekintettük célnak. A nagy változások nemcsak az erdőket érték, hanem azokat az embereket is, akik tevőlegesen hozzájárultak munkájuk eszközének és tárgyának, az erdőnek a megváltoztatásához.

Д-р Э. Шали: ИЗМЕНЕНИЕ ТЕРРИТОРИИ И СОСТОЯНИЯ ЛЕСОВ ВЕНГРИИ ПОСЛЕ ЕЁ ОСВОБОЖДЕНИЯ

После освобождения перешедшие в государственную собственность леса в течение 6—7 лет не были лесостроены. Для ликвидации пробела понадобилось равно 20 лет. При этом сильно возросла лесная территория: около 325 тысяч га новых лесов, благодаря чему лесистость от 12,1% увеличилась до 15,6%. Изменился состав пород и запас древесины на корню увеличился на 50—55%. Заготовка древесины между двумя мировыми войнами составила 3,5 миллиона м³, а в этом году заготовим 5 миллионов м³ и к 1970 году запланировано заготовить 7 миллионов м³ древесины.

Заботу составляет только создание соответствующей мощности по переработке древесины.

Dr. Salı E.: ÄNDERUNGEN IN DER FLÄCHE UND IM ZUSTAND UNSERER WÄLDER SEIT DER BEFREIUNG.

Die infolge der Befreiung in Staatseigentum übernommenen Wälder waren mit einem Aufforstungsrückstand von 6 bis 7 Jahren belastet. Die Räumung dieses Rückstands nahm rund 20 Jahre in Anspruch. Daneben wurde auch die Gesamtfläche des Waldes erheblich — um 325 000 ha — vergrößert, wodurch das Bewaldungsprozent von 12,1% auf 15,6% erhöht wurde. Es veränderte sich die Holzartenzusammensetzung, der Anteil der Niederwälder wurde kleiner und der stehende Vorrat nahm um 50 bis 55% zu. Solange der jährliche Holzeinschlag im Zeitraum zwischen den Weltkriegen 3,5 Millionen fm betrug, werden in diesem Jahre 5 Millionen fm eingeschlagen und für 1980 ist der Einschlag von 7 Millionen fm vorgesehen. Es bereitet nur der Ausbau einer entsprechenden Industriekapazität zur Bearbeitung des Holzaufkommens gewisse Sorgen.

A szovjet tudományos eredmények és gyakorlati tapasztalatok hatása a magyarországi fásításokban

FEKETE GYULA

A második világháború, amely oly sok vér és anyagi áldozatot követelt, erdeinket sem kímélte meg a pusztítástól. A kíméletlen háborús rablógazdálkodás örökségként kiszarolt erdők, felújítatlan vágásterületek maradtak ránk.

Budapesten és az ország nagy részén még tombolt a háború és a fasiszta terror, amikor a győzelmesen előrenyomuló szovjet hadsereg által felszabadított keleti országrészekben már a szabad magyar nép akarataként kihirdették az 1945. évi földreform törvényt, mely alapja, forrása annak a hatalmas változásnak, ami felszabadulásunk óta erdőgazdálkodásunkban végbement.

A földreform törvény végrehajtásaként nemcsak a 10 kat. holdnál nagyobb erdők kerültek állami tulajdonba, illetve községi kezelésbe, hanem az erdőtelepítésre és fásításra kijelölt mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek is. Az erdőterület gyarapításának kezdeti területi feltételeit tehát a szovjet hadsereg felszabadító harcai eredményeként az 1945. évi földreform törvény adta meg.

Az első hároméves tervünk végrehajtása során a népgazdaság erejét a háborús károk helyreállítására kellett összpontosítani. Az erdőgazdálkodás területén ez a tevékenység leginkább a háborús túltermelések következtében mutatkozó felújítási hátralék felszámolására irányult, ezért az első években az új erdőtelepítés, fásítás még nem volt számottevő.

A Szovjetunióban 1948-ban adták ki a védő erdőtelepítésekről szóló rendeletet. Ezt a hatalmas programot az erdészeti szakemberek szaklapunkból is megismerhették és magukévá tették célkitűzéseit. Széleskörű propaganda munka indult meg. Ennek eredménye volt a fásítási program kidolgozása, majd megvalósítása.

1949. október 17-én a fásításban érdekelt hivatali és társadalmi szervekből összehívott országfásítási bizottság célkitűzésként elfogadta, hogy az ország fával borított területét az eddigi 12,3%-ról 20,3%-ra kell felemelni. A fásítás fejlesztése érdekében végrehajtandó feladatokat az 1029/1951. (XI. 30.) MT határozat írta elő. Ezzel a szovjet rendelet nyomán a fásítás ügye nálunk is egyik fontos népgazdasági tervfeladattá vált.

A szovjet rendelet erdészeti vonatkozású leglényegesebb rendelkezése a mezőgazdasági terméshozamok növelése érdekében a mezővédő erdősávok telepítése volt.

Mezővédő erdősávokat abban az időben nálunk még csak egyes területeken találhattunk (Pusztavacs, Mosonszentjános, Nyírség stb.).

A Szovjetunióban V. V. Dokucsájev volt az első, aki rámutatott a fásításoknak a sztyeppe mezőgazdasági többtermelésében betöltendő segítő szerepére és ezzel a fásítások szükségességére. P. A. Koszticsev fejlesztette tovább a Dokucsájev által megkezdett kutatásokat és módszereket dolgozott ki a termőképesség növelésére. Dokucsájev és Koszticsev kutatásait V. R. Viljamsz tökéletesítette és földművelési rendszere egyik nélkülözhetetlen alkotó elemének jelölte meg a mezővédő fásítások létesítését. Sürgette a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek beerdősítését.

Hazánkban a felszabadulásunk előtt is fásították a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területeket, főként az alföldi területeken fasorokat telepítettek, ez azonban nem jelentett erdőterület gyarapodást, mert a meglévő erdők területe hozzávetőlegesen ugyanannyival csökkent. Az ország erdősültsége 1921-ben 11,84%, 1938-ban 11,9% volt. annak ellenére, hogy csak az alföld-fásítási törvény végrehajtásaként 33,750 ha erdőjellegű telepítést végeztek.

A szovjet kutatási eredmények és gyakorlati tapasztalatok megerősítették a szakembereket abban, hogy erdőtelepítési, fásítási kezdeményezéseikkel jó úton járnak. A szovjet irodalomból, a szovjet szakértőktől erőt, biztatást kaptak ahhoz, hogy széleskörű propagandamunkával most már megalapozottabban és kiterjedtebben érvényesítsék az erdők és fásítások növelésére irányuló célkitűzéseiket.

Az 1950-es évek elején megindult földrendezések eredményeként kialakult termelőszövetkezetek és állami gazdaságok területén az üzemben belüli földrendezést az 1948. évi szovjet rendelet irányelvei szem előtt tartásával hajtották

végre. A táblásítás során figyelemmel voltak arra, hogy a táblák határán elhelyezett mezővédő erdősávok előnyösen éreztessék széltörő, talajvédő hatásukat.

Ehhez a tervezéshez Cseremuskin—Udacsin „A kolhozok földrendezése” c. munkája nyújtott nagy segítséget főként az erdészeti és mezőgazdasági szempontok összehangolásához. Az erdősávok elhelyezésének szovjet irányelvei általában alkalmazhatók voltak a mi viszonyaink között is.

Hosszúra nyúlna felsorolni mindazokat a szovjet kutatókat és tanulmányait, amelyekben az erdősávok és fásítások széltörő, vízgazdálkodást javító, termelést fokozó hatásával foglalkoznak. Ez a ma már úgyszólván áttekinthetetlen gazdag irodalom vetette meg az alapját a hazai ilyen irányú kutatásoknak. Dr. Gál János és dr. Csontos Gyula megfigyelései igazolták a szovjet kutatási eredményeket és a hazai mezővédő erdősávok telepítésére vonatkozóan igen hasznos következtetéseket vontak le.

Értékes tapasztalatokat merített a magyar erdőgazdaság az öntöző rendszerek fásításának szovjet megállapításaiból is. A Keleti Főcsatorna környékének fásítására utalok, ahol a terv szerint összesen 600 ha-t kellett fásítani (megvalósult 690 ha). A feladattal kapcsolatos kutató munka során mind dr. Tóth Béla, mind — személyes tapasztalatai alapján — dr. Gál János messzemenően felhasználta a szovjet eredményeket. Ezek a nyáarak felhasználásában, az erdősítések elhelyezésével kapcsolatos megfontolásokban, valamint a szikes és kötött talajokon a fásítások ökológiai erdőművelési szerepének értékelésében is kifejezésre jutottak. A szovjet eredményeket támasztotta alá és egészítette ki dr. Gál János dr. Pántos Györggyel és a munkaközösségével együtt az öntöző csatornák mentén a fásítás termőhelymódosító hatására vonatkozó vizsgálataival.

A szovjet irodalmon és példákon elindulva, bővítve hazai tapasztalatokkal a mi sajátos viszonyainknak megfelelően folytatjuk az erdősávok telepítését elsősorban laza homok és kotus talajokon, legelőkön, utak, csatornák, vízfolyások mentén és majorok körül. 1950. őszétől 1960. év végéig terjedő idő alatt kerekén 33 000 ha erdősáv jellegű telepítést végeztünk.

Hazánkban teljesen új a hófogó erdősávok telepítése. Dr. Keresztesi Béla 1952-ben megjelent tanulmányában mutatott rá arra, hogy a Szovjetunióban a szovjet hatalom első éveiben N. I. Szusza és N. N. Sztjepanov dolgozták ki a hófogó sávok létesítésének helyes módját. A szovjet példák nyomán indult meg nálunk is a hófogó erdősávok telepítése. 16 év alatt közutak mellett 1405 ha, vasutak mellett 1113 ha ilyen erdősávot létesítettek.

A megfigyelések igazolták a hófogó erdősávok gyakorlati hasznát. Ott, ahol az erdősávot előírás szerint telepítették és a tömör cserjeszint fenntartására gondot fordítottak, az erdősávokkal védett közlekedési vonalak hófúvás esetén is akadálytalanul használhatók. Az Ütügyi Kutató Intézet tanulmánya szerint az ideiglenes (vesszőfonatú táblák) beruházási megtérülési ideje a hóeltakarítás költségeinek megtakarítása alapján 2,1, a rögzített, (léces fatáblákból készült) hóvédőműveké 15,3, a hófogó erdősávoké 0,43 év. Tehát a hófogó erdősávok beruházási költségei térülnek meg a legrövidebb idő alatt, gyakorlatilag már az első télen.

A mezővédő erdősávok a telepítési munkáknak a Szovjetunióban is csak egy szűkebb körét jelentik. Azok a tanulmányok és gyakorlati eredmények, amelyek a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek beerdősítésének kérdéseit tárgyalják, rendkívül hasznos támpontot és iránymutatást adtak a szakembereknek a hazai feladatok megoldásához. Az erdőgazdálkodás fejlesztéséhez szükséges intézkedésekről szóló kormányhatározat 210 ezer ha-ban jelölte

meg a közérdekű erdőtelepítési és fásítási feladatainkat. Az országos vízgazdálkodási keretterv szerint a 25%-nál meredekebb lejtős területeken 131 ezer ha erdőtelepítést, fásítást kell végrehajtanunk ahhoz, hogy a talajpusztulásból származó veszteségeket legalább részben felszámoljuk. Mindenképpen hatalmas feladat vár ránk még a következő évtizedekben is.

Különösen nagy jelentőségűek az erdőtelepítések és fásítások a termőtalaj védelmében, az erózió meggátolásában. Ezen a téren alapvető útmutatást ad és példát szolgáltat számunkra az SzKP Központi Bizottsága és a Szovjetunió Minisztertanácsa által ez évben „A talaj szél- és vízerózió elleni védelme érdekében teendő intézkedésekről” hozott határozata. A határozat az eddigi helyenkint végzett munkák helyett meghatározott vízgyűjtőkre, adott területekre az érdekelt valamennyi szerv közreműködésével készített tervek alapján írja elő a termőtalaj védelme érdekében teendő megfelelő intézkedések végrehajtását.

Hazánkban — mint ismeretes — elkészült az ország lejtőkategória térképe, folyamatban van az országos vízgazdálkodási kerettervben a vízgyűjtőkben folyó gazdálkodás értékelése, berendezésükre irány- és különböző szintű kiviteli tervek készültek. Ezekben az erdészetre ugyancsak jelentős feladatok hárulnak. A megvalósításhoz a Szovjetunió sok évtizedes erdészeti hidrológiai vizsgálati eredményei már eddig is lényeges segítséget adtak és a jövőben is adhatnak.

Mind szélesebb körben válik ismertté, hogy a gazdaságilag mérhető előnyök elérése mellett fokozottabban kell érvényesíteni az erdők és fásítások közjóléti, táji, kulturális, népegészségügyi és különböző védő szerepét, megteremtve a hasznosítás elveinek olyan összehangolását, hogy adott területen az elsődleges cél érvényesítése mellett optimális szinten jusson kifejezésre az erdő és fásítás sokoldalú haszna.

Erdészeti tevékenységünk ebben a tekintetben kétirányú. Egyrészt a városok környékén meglevő erdőket az indokolt igényeknek megfelelően úgy kell berendezni, hogy ezekben a tömeges üdülés, pihenés lehetőségét biztosíthassuk, másrészt e sajátos igények kielégítésére új erdőket és fásításokat kell létesíteni. Ez utóbbi feladatokkal, zöldövezeti fásítási tervek készítésével foglalkozik a balatonfüredi fásítási tervező csoportunk, hasznosítva a rendkívül gazdag ilyen irányú szovjet irodalmat.

Ma, amikor az erdők egészségvédő-üdülési jelentősége a népesség növekedésével, az urbanizációval és az ipari fejlődéssel kapcsolatban világszerte mindinkább az előtérbe kerül, hasznos példát nyújt számunkra a Szovjetunió a nagyvárosok, az ipari gócok körüli zöldövezetek kialakításában, az üdülőterületek berendezésében. A szovjet főváros körül már 1935-ben megkezdtek a parkerdő-övezet kialakítását, amelynek területe 1964-ben 77 000 ha volt.

Ezek az erdők üdülési értékére vonatkozó vizsgálatok kiszélesítésére hívják fel a figyelmet. Számos hasznos útmutatást kaphatunk a parkerdők berendezésére, valamint az erdők por és füst ellen kifejtett hatására vonatkozóan. Különösen figyelemre méltók az erdők ipari gáz okozta pusztulására vonatkozó vizsgálatok. Ezek fontosságára utal dr. Tóth Sándor is a budapesti zöldövezeti erdők kialakításával kapcsolatos vizsgálataival, amelyekkel többek között kimutatta, hogy a határerdők pusztulási szakasza előtt a KÖJÁL adatai szerint a Cl_2 értéke $4,4 \text{ mg/m}^3$, a határerdők között pedig $0,6 \text{ mg/m}^3$, ugyanakkor Marzejev szerint a Cl_2 elviselhető mértéke napi átlagban $0,03 \text{ mg/m}^3$.

Fásítási programunkban megfelelő keretet biztosítunk a mezőgazdasági nagyüzemek majorjainak fásításához. Az erdősávokkal, fasorokkal védett ma-

forok egészségesebb környezetet biztosítanak az ott dolgozóknak és az állatoknak egyaránt.

A Szovjetunióban beható vizsgálat tárgya a fásítások állategészségügyi hatása is. Egyrészt a legelőkön, másrészt az állattartó telepeken folytatott vizsgálatok egyértelműen bizonyítják a fásításoknak a legelőkön a levegő hőmérsékletének és páratartalmának szélsőségeit, a napsugárzás intenzitását mérseklő hatását és ezzel összefüggésben az állatok kedvezőbb egészségi állapotának és hozamának alakulását, a telepeken pedig porfelfogó, zaj- és szagcsökkentő szerepüket. Ezek az eredmények hazai viszonyaink között is a korszerű állattenyésztés fejlesztéséhez, az állattartó telepek környezetének megfelelő — egészségvédelmi és esztétikai — kialakításához nagyban hozzájárulnak.

Erdőtelepítési, fásítási programunk kezdetén erdősítéseinket, fásításainkat még hagyományos módszerekkel, agrotechnikával telepítettük. A fogatos talajelőkészítést csak fokozatosan alakították ki azok az erő- és talajmégmunkáló gépek, melyeket a Szovjetuniótól kaptunk, illetve itthon gyártottunk. A kezdeti sekély talajelőkészítés után telepített fásítások csak jó vízgazdálkodású helyeken mutattak kielégítő eredményt. Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy eredményes és gyors fejlődésű telepítést csak a mély talajforgatástól várhatunk, ezért a szakemberek egyre erőteljesebben sürgették a nagy vonóerejű erőgépek, továbbá a megfelelő talajmégmunkáló gépek beszerzését. Így vált általánossá és ma már minden arra alkalmas talajon kötelezően el is rendelt Sz—80 és Sz—100 nehéz láncaltalpas traktor által vontatott PP—50, majd későbbi változataiként P—50PJ és a PPU—50A rigoleke alkalmazása.

A mély talajelőkészítés javítja a talaj szerkezetét, elősegíti a talaj jobb víz-, levegő- és hógazdálkodását, biztosítja a humusz szint egyenletes elosztását. Rendkívül nagy előnye továbbá, hogy mély talajforgatással alátemetjük a felső gyomréteget és ezzel hosszabb időre megakadályozzuk a talajfelszín elgyomosodását.

A nemesnyár telepítési programunknak alapvető feltétele a mély talajforgatás, hiszen a nyáarak igen megsínylik az oxigénhiányt. A talaj légjárhatóságát főleg a 60—70 cm-es mélyforgatással érhetjük el.

Az említett rigolekék jól beváltak a köves kopár talajok talajelőkészítésénél is.

A nagy vonóerejű szovjet láncaltalpas erőgépek tették lehetővé többek között a különböző csemete- és suhángkiemelőgépek bevezetését, majd széleskörű alkalmazását is.

Nagyarányú iparosodásunk következtében erdőgazdasági munkánkban is egyre érezhetőbb a munkaerőhiány. A mély talajforgatással előkészített talajokon már megvolt a lehetősége a szovjet SZLCS—1 csemeteültetőgép alkalmazásának. Ezzel csökkentettük a telepítések idényjellegéből adódó munkaerőhiányt. A géppel ültetett csemeték egyforma, kellő mélységbe kerülnek, és a helyes előkészítés után kizárt a pipás ültetés.

Ezen kívül a mezőgazdaságban széleskörben bevezetett szovjet talajápoló gépeket használjuk erdőtelepítéseinkben, fásításainkban.

Rövid összeállításomban csupán néhány kiragadott adattal kívántam szemléltetni azt a roppant nagy segítséget, amit a szovjet irodalomból merítettünk,

illetve a szovjet szakemberektől kaptunk. Ez a segítség fás kultúránk és élőfa-készletünk örvendetes gyarapodásában egyaránt szembetűnően érzékelhető.

Az ismerttetett távlati erdőtelepítési és fásítási számadatok szerint még hatalmas feladat áll előttünk. Ennek végrehajtásában még határozottabban és bátrabban kell támaszkodnunk a szovjet kutatási és gyakorlati eredményekre.

Д-р. Фекете: ВЛИЯНИЕ НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ И ПРАКТИЧЕСКИХ ОПЫТОВ СОВЕТСКОГО СОЮЗА НА ЛЕСОРАЗВЕДЕНИЕ В ВЕНГРИИ

Изданная инструкция в 1948 году в Советском Союзе о защитном лесоразведении и в Венгрии дала основу для начала проведения работ подобного характера. Этому способствовали советские результаты исследований, которые подтвердили и отечественные наблюдения. Ценные опыты получило венгерское лесное хозяйство относительно поливной системы облесения из советских наблюдений. По примеру Советского Союза и в Венгрии начали закладывать лесополосы по задержанию снега. Основное указание издал Совет Министров о защите почвы от ветровой и водной эрозии. И наконец, по примеру Советского Союза и в Венгрии обратили внимание на важность зеленой зоны вокруг городов и объектов. В достигнутых до сих пор результатах венгерского лесного хозяйства решающую роль играла советская техника, механизация.

Fekete Gy.: DER EINFLUSS DER SOWJETISCHEN WISSENSCHAFTLICHEN ERGEBNISSE UND PRAKTISCHEN ERFABUNGEN AUF DEN UNGARISCHEN FLURHOLZANBAU.

Die in der Sowjetunion 1948 erlassene Verordnung über die Anlage von Waldschutzstreifen gab auch in Ungarn eine Anspornung zum Beginn umfangreicher Arbeiten dieser Art. Die Grundlagen wurden dazu durch die sowjetische Forschungsergebnisse gegeben, die auch durch heimische Beobachtungen bestätigt wurden. Die ungarische Forstwirtschaft schöpfte auch aus den sowjetischen Beobachtungen über die Bepflanzung der Bewässerungssysteme wertvolle Erfahrungen. Nach sowjetischen Beispielen wurde auch bei uns mit der Begründung von Waldschutzstreifen zum Auffangen des Schnees begonnen. Der Ministerratbeschluss der Sowjetunion über den Schutz des Bodens gegen Wind- und Wassererosion enthielt für uns grundsätzliche Hinweise. Schliesslich lenkte das sowjetische Beispiel auch bei uns die Aufmerksamkeit auf die Bedeutung der Begründung von städtischen und sonstigen grünen Gürteln. In den bisher erzielten Ergebnissen spielten sowjetische Technik und Maschinen eine entscheidende Rolle.

**A Szovjetunió segítségével
a fakereskedelem tükrében**

SPEER NORBERT

Most, amikor a Szovjetuniót megteremtő Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulóját ünnepeljük, mi erdészek is felmérjük annak az egész világot megrázó változásnak bennünket ért hatását. A Szovjetunió a születésétől kezdve sorsdöntő segítséget nyújtott hazánknak. Közvetlen segítségét mi a fakereskedelem tükrén keresztül érzékelhetjük legjobban.

Fakereskedelmünk megvilágítása azért is indokolt, mert ezen a téren csak nagyon kevés ember juthatott saját tapasztalathoz. A közvélemény csak azt tudja és látja, hogy építkezéseink, iparunk és lakosságunk fatermék-szükséglete a lehetőségekhez mérten kielégítést nyer és mindig rendelkezünk mobilizálható készletekkel. Pedig közismert tény, hogy fában szegény ország vagyunk, különösen fenyőfélékben... Ez az ellentmondás csak akkor érthető meg, ha közelebbről megismerjük fakereskedelmünket, s nevezetesen abban a Szovjetunió szerepét.

A fa egyik legfontosabb nyersanyagunk, hiszen az ipar minden ágában rászorulunk. Sajnos, hazánk mostoha természeti adottságai folytán nagyon szegény a nyersanyagkészletünk, s különösen fában szűkölködünk.

A felszabadulás előtti időkben ez a nyersanyagszegénység állandó kerékkötője volt iparunk fejlődésének. S ezt a helyzetünket még az is tetézte, hogy kiszolgáltatottja voltunk az erősebb tőkés államoknak. A meglevő kevés nyers-

anyagunkat is kénytelenek voltunk exportálni, mivel saját feldolgozó ipar hiányában nem dolgozhattuk fel idehaza. (Igen jelentős rönk mennyiséget exportáltunk például Németországba. Azonfelül, hogy a bauxitunkat és egyéb kincseinket is külföldnek termeltük ki.) Ezt a, joggal mondhatni, félgymarmati függőségünket mi sem jellemezte jobban, mint az a tény, hogy zömmel alapanyagot, élelmiszert és más mezőgazdasági terméket exportáltunk, hogy ipari termékeket vásárolhassunk értük.

Felszabadulásunk után ez a sorvasztásra ítélő helyzet gyökeresen megváltozott. Mégpedig a Szovjetunió igen nagymérvű segítsége következtében. A Szovjetunió ugyanis nem elégedett meg azzal, hogy feldúlt hazánkat felszabadította a fasizmus uralma alól, hanem a talpraállításáról is gondoskodott. Nyersanyagot adott iparunk megindításához (egész vonatszerelvények hozták pl. a szovjet gyapotot), és bér munkával látta el üzemeinket. Így indulhatott meg hazánkban ismét az élet, a felszabadult életünk.

A viszonyok normalizálódása után fokról-fokra kibontakoztak és alakultak a rendes államközi kereskedelmi kapcsolatok feltételei. Majd pedig létrejött a népi demokratikus országok közös gazdaságirányító szerve, a KGST. Ez utóbbinak legfontosabb feladatai közé tartozott, hogy a felszabadult országok tervgazdálkodásához megteremtse a biztosított piacot. Illetve, hogy a külkereskedelem szervezésén keresztül biztosítsa az alapanyaggal való ellátásunkat. Ezek a tények nemcsak fellendítették, hanem konszolidálták is életünket.

Importunk dinamikáját, valamint a teljes import megoszlását a tőkés és demokratikus országok, illetve a Szovjetunió között az 1. és 2. táblázat szemlélteti.

A háború pusztításaival lerombolt ország újjáépítéséhez, valamint a nagy-iramú beruházásokhoz természetesen alapvetően szükséges nyersanyag volt a fa. Ezt elsősorban a Szovjetunióból és a népi demokratikus országokból tudtuk beszerezni. Kezdetben nagyobb hányaddal a népi demokratikus országok láttak

1. táblázat

Országos import alakulása, 1960. évi bázishoz képest

Év	Teljes import				Fairport			
	Teljes	népi dem. 2-ből	SZU 3-ból	tőkés 2-ből	Teljes	népi d. 6-ból	SZU 7-ből	tőkés 6-ból
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1950.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1955.	175,5	169,0	129,6	183,9	126,3	85,9	131,0	373,5
1960.	309,0	384,3	391,5	210,6	148,6	113,0	344,0	366,3
1961.	324,8	394,0	460,5	234,4	163,8	134,4	494,7	343,8
1962.	363,8	458,9	538,6	239,6	170,8	151,1	576,5	291,0
1963.	413,5	503,5	558,8	295,9	179,5	148,5	547,1	368,8
1964.	473,3	557,0	642,8	364,1	214,7	165,4	626,4	516,5
1965.	481,5	569,5	715,0	366,6	220,0	176,0	690,9	488,8
1966.	495,8	568,0	668,4	401,4	224,8	196,7	749,8	397,0

Országos importmutatók alakulása

2. táblázat

millió DFT

Év	Teljes import				Faimport			
	Teljes	népidem. 2-ből	SZ U 3-ból	tőkés 2-ből	Teljes	népi d. 6-ból	SZU 7-ből	tőkés 6-ból
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1950.	3 706,4	2 098,8	908,3	1 607,6	502,1	500,3	100,2	81,8
%	100,0	56,5	24,7	43,4	100,0	86,6	17,2	14,0
1955.	6 506,5	3 549,8	1 177,6	2 956,7	735,3	429,7	131,0	305,6
%	100,0	54,6	18,1	45,4	100,0	58,4	17,8	41,6
1960.	11 455,4	8 069,4	3 556,1	3 386,0	865,2	565,5	344,6	299,7
%	100,0	70,3	31,0	33,7	100,0	65,4	39,8	34,6
1961.	12 039,6	8 269,9	4 183,1	3 769,7	954,0	672,7	495,7	281,3
%	100,0	68,7	34,7	31,3	100,0	70,5	51,9	29,5
1962.	13 485,2	9 633,1	4 892,5	3 852,1	944,3	756,2	577,7	238,1
%	100,0	71,4	36,3	28,6	100,0	76,0	58,1	24,0
1963.	15 326,7	10 568,3	5 076,0	4 758,4	1 045,1	743,4	548,2	301,7
%	100,0	68,9	33,1	31,3	100,0	71,1	52,5	28,9
1964.	17 546,0	11 692,1	5 839,3	5 853,9	1 250,2	827,7	627,7	422,5
%	100,0	66,6	33,3	33,4	100,0	66,2	50,2	33,8
1965.	17 848,5	11 953,9	6 495,9	5 894,6	1 280,7	880,8	693,3	399,9
%	100,0	67,0	36,4	33,0	100,0	68,8	54,1	31,2
1966.	18 378,5	11 924,4	6 072,8	6 454,1	1 309,0	984,2	751,3	324,8
%	100,0	64,9	33,0	35,1	100,0	75,2	57,4	24,8

el bennünket faanyaggal. Ez az arány hamarosan és mind nagyobb mértékben a szovjet faimportra tolódott át. S végül mennyiségben is legtekintélyesebb bázisunk a Szovjetunió lett. Ezt a fejlődést a 3., 4. és az 5. táblázatunk szemlélteti.

Az ellenforradalom leverése után is legelsőnek a Szovjetunió sietett segítségünkre a szükséges nyersanyagok szállításával, hogy ismét hozzáfoghassunk az újjáépítéshez.

A Szovjetunióból érkező faanyag-importunk volumene évről-évre nőtt és fokozatosan szinte minden választékra kiterjedt. Ez a kedvező, érdekeinket

messzemenően kiszolgáló bővülés biztosította fejlődő iparunk egészséges faanyag-ellátását. (4. táblázatunkból világosan kitűnik, hogy a teljes importon belül milyen tekintélyes volument képvisel a tovább-feldolgozásra kerülő faanyagok importja, mint pl. a fenyőgömbfa, épületfa, papírfa, telítetlen vezeték-oszlop.)

Mi tudjuk értékelni igazán, hogy mit jelent a közel félmillió m³ szovjet fenyőgömbfa a fűrészüzemeink foglalkoztatottsága és fejlesztése szempontjából. Vagy, hogy mekkora segítség a Szabolcs megyei munkaerő foglalkoztatásához az ott létesült négy nagy famanipulációs és feldolgozó — tuzséri, mátészalkai, baktalórántházai és vásárosnaményi — telep, ahol közel 3000 dolgozó talált állandó munkát. Mégpedig annak az importnak következményeképp, hiszen ezen a telepeken kizárólag a Szovjetunióból érkező faanyag választékolását, manipulálását és feldolgozását végzik.

A felszabadulás előtti időkben túlnyomórészt a közép-európai országokból importáltunk fát. Ennek megfelelően természetesen a közép-európai gyakorlat-hoz idomuló feldolgozói szokások alakultak ki. Abban a forgalomban az ún. bécsi szokványok és a metrikus mértékegységek (vastagságban a mm, szélességben a cm és hosszban a m) voltak az irányadók. A minőséget is másképp, a nyugat-európai szokványok (coll, láb, köbláb, standard) szerint osztályozták.

A felszabadulás után a bécsi és a nyugat-európai szokványoktól eltérő méretek és minőségek eleinte igen nagy gondot okoztak a felhasználóknak. Azon felül, hogy komoly nehézséget támasztott az a körülmény is, hogy a múltból jól ismert lucfenyővel szemben zömmel erdeifenyő érkezett az importban. Az erdeifenyő felhasználásához hiányzott az ipari gyakorlatunk; érthető, hogy nehézkessé vált a bevezetése.

3. táblázat
A faimport részesedése a teljes importból
M. e.: %

Év	Teljes faimport a teljes import %-ában	Népi dem. faimport a teljes népi dem. import %-ában	Szovjet faimport a teljes szovjet import %-ában	Tőkés faimport a teljes tőkés import %-ában
1	2	3	4	5
1950.	15,7	23,8	11,0	5,1
1955.	11,3	12,1	11,1	10,3
1960.	7,5	7,0	9,7	8,8
1965.	7,2	7,4	10,7	6,8
1966.	7,1	8,3	12,4	5,0

4. táblázat
Tiszta faimport alakulása 1950. évi bázishoz képest
%-ban

Év	Teljes	Népi dem. 2-ből	Szovjetunió 3-ból	Tőkés 2-ből
1	2	3	4	5
1950.	100,0	100,0	100,0	100,0
1955.	119,2	76,6	98,1	434,6
1960.	127,4	108,4	362,5	268,1
1965.	171,3	159,5	669,2	258,4

Mind a fűrészárúnál, mind a gömbfaféléknél mutatkozó eltérő kereskedelmi szokványok szükségessé tették a Szovjetunióból beérkező áru megfelelő fogadását és a felhasználók igényei szerinti választékolását. Ezért létesült az ERDÉRT vállalat, amely ezeknek a követelményeknek megfelelően biztosítja, hogy a nagykiterjedésű telepein a beérkező áru a felhasználók igényei szerint kerüljön kiszolgálásra.

Külkereskedelmi szerveink is nagy erőfeszítéseket tettek ki annak érdekében, hogy a szovjet partner vegye figyelembe a magyar érdekeket. Ezen a téren is komoly eredmények születtek. A hivatali udvariasságot kezdettől fogva túlszárnyaló, igen szívélyes, baráti légkörű tárgyalások végül is odavezettek, hogy a felhasználók és a termelők kölcsönösen megismerték egymás lehetőségeit. S ennek megfelelően mély barátsági alapon, önzetlenül igyekeztek egymás igényeihez alkalmazkodni. Ma már, mondhatjuk, kölcsönösen a legnagyobb megelégedésre szolgál a Szovjetunióval bonyolított forgalmunk.

Igen nagy előny számunkra, hogy a mintegy hárommillió gömbfa m³-t jelentő volument teljes egészében magyar határparitásban bonyolíthatjuk. Azaz a fa árát nem terheli tranzit-fuvar.

A szovjet partner részéről komoly áldozat, hogy sokszor több ezer km távolságból szállítja részünkre a fát, hogy igényeinket kielégíthesse. Természetesen ezek a nagy távolságok és a klimatikus adottságok gyakran bizonyos ütemtelenséget okoznak. Az ütemtelenség azonban nem gyűrűzik tovább. Hatásaitól megkímélődnek a felhasználók, mivel az előbb említett ERDÉRT vállalat telepei felfogják, kiegyensúlyozzák, s így teljesen kiküszöbölik.

Másik nagy jelentőségű segítség, hogy az egymás közötti kereskedelmünk ún. stopárrendszerben bonyolódik. A stopárok bizonyos időszakonként kerül-

Faimport megoszlása

5. táblázat

millió Dft

		F a i m p o r t			
		teljes	népi dem. 2-ből	Szovjetunió 3-ból	tőkés 2-ből
1		2	3	4	5
1950.	Összesen	582,1	500,3	100,2	81,8
	Összes papír, cellulóz	75,0	53,5	14,7	21,5
	Fa papír cellulóz nélkül	507,1	446,8	85,5	60,3
	%	100,0	88,1	16,9	11,9
1955.	Összesen	735,3	429,7	131,0	305,6
	Összes papír, cellulóz	130,8	87,3	47,1	43,5
	Fa papír, cellulóz nélkül	604,5	342,4	83,9	262,1
	%	100,0	56,6	13,8	43,4
1960.	Összesen	865,2	565,5	344,6	299,7
	Összes papír, cellulóz	219,1	81,2	34,7	138,0
	Fa papír, cellulóz nélkül	646,1	484,3	309,9	161,7
	%	100,0	75,0	48,0	25,0
1965.	Összesen	1280,7	880,8	693,3	399,9
	Összes papír, cellulóz	412,2	168,0	121,1	244,1
	Fa papír, cellulóz nélkül	868,5	712,8	572,2	155,8
	%	100,0	82,1	65,9	17,9

nek kölcsönös megvitatásra. Gyakorlati jelentősége: a stopárakkal kiküszöbölődnek a tőkés piacokon mutatkozó áringadozások, s így lehetővé válik, hogy mind az ipari termelésünkben, mind a fogyasztóknál stabil árszínvonal alakuljon ki.

A kölcsönös előnyökön alapuló stabil piaci kapcsolatoknak legnagyobb előnye abban rejlik, hogy lehetővé teszi iparunknak és egész népgazdaságunknak a nyugodt légkörű, biztosított termelést. Azaz elősegíti az állandó fejlődést.

(Természetesen e nagyfokú és népgazdasági szempontból is igen nagy horderejű szovjet segítség nem jogosíthat fel arra a hiedelemre, hogy a faanyag-ellátásunk egyszer s mindenkorra megoldódott. A fokozódó szükségletek nemcsak azt írják elő kényszerítőleg, hogy a fával lelkiismeretesen takarékoskodjunk, hanem azt is, hogy erőteljesen növeljük erdőállományunkat. S — továbbá: — a megtermelt fa korszerű feldolgozásához hozzuk létre azt az ipari bázist, amely a fejlődést biztosítja.)

Látjuk tehát, hogy a Szovjetunió segítségével biztositva volt iparunk minden ágában a felhasználáshoz és az állandó fejlődéshez szükséges faanyag. Így nyugodtan hajthattuk végre a felszabadulás utáni erdők államosítása révén lehetővé vált programunkat az erdősités, erdőnevelés és feltárás terén. Nem kellett mélyebben belenyúlni az állományokba, hogy kielégítsük a népgazdasági szükségleteket, és így elértük azt, hogy ma már évi 5 millió m³ kitermelhető faanyaggal rendelkezünk és átgondoltan fejleszthetjük faiparunkat is. Úgy érzem, hogy nekünk erdészeknek ezt is hozta az 50 év előtti szovjet szocialista forradalom.

*

Ezzel a rövid emlékezéssel felszínre hozott tények, úgy hiszem, nem csupán nekünk erdészeknek kedves és értékes emlékek. Épp ezért a fölöttük érzett tiszteletet és hálát nemcsak az erdőgazdálkodás és a fakereskedelem képviselőiben, hanem egész népünk nevében fejezhetem ki, amikor jókívánságba öntöm érzéseinket:

éljen és örök időkre virágozzék a szovjet—magyar barátság, és a népeinket egybefűző önzetlen testvéri kapcsolat! Éljen és virágozzék, mert csak így biztosított a mi felszabadult új magyar életünk és — a jövőnk!

Н. Шнеер: ПОМОЩЬ СОВЕТСКОГО СОЮЗА В ОБЛАСТИ ТОРГОВЛИ ДРЕВЕСИНОЙ.

После освобождения Венгрии при содружестве с народно-демократическими странами импорт древесины большей частью производится из Советского Союза. В настоящее время это наиболее постоянный базис. Постоянные рыночные связи на взаимной основе дают возможность в спокойной атмосфере вести обеспеченное производство. Все это подтверждают цифровые данные.

Speer N.: DIE HILFE DER SOWJETUNION IN SPIEGEL DES HOLZHANDELS.

Die Hilfe der Sowjetunion wird für uns Förster am besten durch den Spiegel des Holzhandels fühlbar. Nach der Befreiung verlagerte sich unsere Holzeinfuhr in der Zusammenarbeit mit den volksdemokratischen Ländern stets mehr in die Richtung der Sowjetunion, die heute die ansehnliche Basis unseres Holzimportes ist. Das ansehnliche Volumen des für die weitere Verarbeitung bestimmten Holzes dient der gesunden Holzversorgung unserer wachsenden Industrie. Die auf gegenseitigen Vorteilen beruhenden stabilen Marktbeziehungen mit der Sowjetunion ermöglichen eine gesicherte Produktion in einer ruhigen Atmosphäre. Alldies wird durch die angeführten Zahlendaten unterstützt.

A bérezés, a szociális és egyéb juttatások alakulása az erdőgazdaságokban a felszabadulás után

ABONYI ISTVÁN

A felszabadulás óta napjainkig eltelt időszak, az anyagi érdekelttség szempontjából is, úgy áll mögöttünk mint a fejlődés külön szakasza. Ezért is időszzerű, hogy egyrészt rendszerében és jellegében ismertessük az erdőgazdasági bérezés fejlődését, a szociális és egyéb juttatásokat, hogy bemutassuk a bérek és juttatások mértékének változását úgy, hogy abból kitűnjék az erdőgazdasági dolgozók anyagi helyzetének alakulása is.

Mindjárt előljáróban meg kell jegyezni, hogy számokban bemutatni csak a készpénzbér (nominálbér) nyers változását lehet. Ezeket a számokat a statisztika és egyéb nyilvántartás is többé-kevésbé hűen tükrözi. A juttatásoknak azonban csak egy része érzékelthető a felkutatható költségek adathalmazából és a mindenkori létszám ismeretében (amely sajnos ugyancsak tartalmaz néhány torzítást, pl. az időszaki munkások számbavehetetlensége, az alkalmazottak fluktuációja miatt). A juttatásoknak ebbe a csoportjába soroljuk: a családi pótlékot, a munkásszállást, a lakást, az utazási kedvezményeket, a munkásszállítást, a gabonafejadagot, a munka és védőruhát, a védőeszközöket, az egyenruhát és az összes természetbeni járandóságokat, az üzemi étkeztetést, a rendkívüli szabadságot, a gyermekgondozási segélyt, az üzemi szociális szolgáltatásokat (öltöző, mosdó, tisztálkodási szerek), a védőételeket és italokat, az üdültetést, a jutalmazásokat stb.

A társadalmi juttatás másik csoportját megítélésem szerint még közvetett módon sem lehet számszerűen mérni. Ilyenek: a bölcsőde, a napközi otthon, egyéb gyermekjóléti intézmények, tanulási és továbbképzési lehetőségek és anyagi támogatások, a segélyezés számos fajtája, a nyugdíj és összes társadalombiztosítási szolgáltatások, szociális otthonok stb. Ezeket tudomásul vesszük, hogy vannak, a munkaviszonnyal összefügg felhasználásuk, a társadalom jelentős összegeket fordít e célokra s a dolgozók vagy hozzátartozóik, illetve létfenntartási eszközökkel nem rendelkező személyek közvetlenül vagy közvetve veszik igénybe.

Mindezek 1945. óta fokozatosan váltak a dolgozók gyakorlati juttatásaivá és értékük 1967-ben a dolgozók nominálbérének mintegy 40⁰/₀-át teszi ki az 1945/46. évi alig 10⁰/₀-kal szemben.

A 2. világháború befejezését követő években a bérezés is a nehéz gazdasági helyzet bélyegét viselte magán. A bérezés helyzete áttekinthetetlen volt. Nagyon vegyes kép az, amit érzékelni lehet a rendkívül kevés (20⁰/₀) állami erdő, a még tevékenykedő nagybirtokosi, városi-községi erdők és az erdőbirtokosságok bérezése területén. Az államerdészeti alkalmazottak készpénzfizetése (közalkalmazotti státuszban) fokozatosan értéktelenné vált. A reáljövedelmet nagyrészt az illetményfa és illetményföld (esetleg lakás) jelentette. Ugyanakkor az uradalmi erdőket és egyéb nem állami erdőket kezelő személyzet magánszerződésileg biztosított jövedelme, elsősorban a sokféle természetbeni juttatások miatt, kedvezőbb volt.

Mind az állami, mind a nem állami erdőkben foglalkoztatott munkások — csaknem 100⁰/₀-ban igényjellegűen dolgozók — viszont egyformán kedvezőtlen helyzetben voltak. Kivételek azok a vidékek voltak, ahol a munkások részes munkában és árendedményes tűzifa és falusi szerfa vásárlási lehetőséggel váltalták a munkát. A 2. világháború alatt ugyanis a központi kormányzat országos

érvénnyel „től-ig” akkord-béreket és időbéreket állapított meg. Az uradalmak pedig ezen belül további részletesebb előírásokat alkalmaztak. Ez a rendszer még 1946-ban is több-kevesebb kiegészítéssel (megyei bérmegállapító bizottság stb.) érvényben volt. Mindinkább tért hódított azonban a részes termelés, amelyet azelőtt főleg az uradalmakban vezettek be, ott is elsősorban csak a tuskóirtásos fakitermelésben.

A felszabadulással nagyobb érvényesülési lehetőséget kapott szocialista bérezés és szociális gondoskodás az első években csak lassan bontakozott ki. A háborús pusztulás és pénzügyi leromlás nem kedvezett a bérezés szocialista fejlesztésének. Ekkor még úgyszólván kizárólag fakitermelési munka folyt az erdőgazdaságokban s ehhez kapcsolódott jellemzően a munkásbérezés is. Maggyűjtés, csemetetermelés, erdősités és más munkák, a ma ismert termelési ágazatok akkor alig voltak. A kizárólag időszaki és alkalmi munkásokat nagyvonalúan megállapított akkordbérékekkel és olcsóbb favásárlási lehetőséggel alkalmazták. Így a kereset valamivel a mezőgazdasági napszámok alatt állott. Az uradalmakban rendszeresen néhány heti alkalmi munkáért (ritkábban a legégetőbb erdőművelési munkákért, fahasználati melléktevékenységért is) még szokásos volt hulladékfát adni (selejt tűzifa, tisztítási, gyérítési anyag, széltörés, hótörés, selejt iparifa). A falusi lakosság főleg a tűzifa és a mezőgazdasági szerfa beszerzéséért jött dolgozni.

Jobb volt a helyzetük az alkalmazottaknak. A kicsiny állami szektorban 1945. és 1947. között a rendes közalkalmazotti havi fizetésen felül az erdőgazdasági alkalmazottak legnagyobb része illetményföldet, ingyen tűzifát és lakást élvezett, amely bőven fedezte a saját szükségletét, sőt eladásra, illetve gazdálkodásra is jutott.

Az uradalmi erdőkben a készpénzfizetések, de főleg a természetbeni juttatások általában jobbak voltak. A „természetbeniek” sokszor irigylet mértékben és választékban bőven fedezték az erdészcsalád alapvető létszükségletét. Ahol viszont sokféle természetbeni juttatás volt, ott a készpénzfizetés volt kevesebb és gazdálkodás nélkül pénzben szűkölködtek az erdészek. Ezenkívül ezért a „jó fizetésért” mindent meg kellett tennie az erdésznek. Szolgálatá szinte éjjel-nappal, hétköznap, vasárnap egyaránt tartott. Lekötöttsége, kiszolgáltatottsága nagy, feladata megszámlálhatatlan volt, aminek úgyszólván sohasem lehetett teljesen eléget tenni.

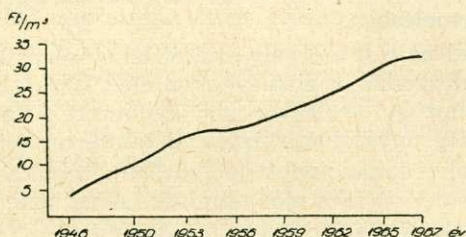
Az inflációs évekről (1946-ig) ennél többet nem lehet mondani. A határo-

Erdőgazdasági alkalmazottak átlagos havi keresetének alakulása egyes állománycsoportokban

Év	Műszaki	Adminisztratív	Kisegítő	Átlag
1946.	610 Ft	620 Ft	350 Ft	600 Ft
1950.	722 Ft	764 Ft	408 Ft	692 Ft
1953.	987 Ft	965 Ft	574 Ft	911 Ft
1956.	1445 Ft	1176 Ft	772 Ft	1256 Ft
1960.	1714 Ft	1392 Ft	1008 Ft	1505 Ft
1963.	1997 Ft	1503 Ft	1094 Ft	1694 Ft
1967.	2047 Ft	1579 Ft	1189 Ft	1796 Ft

Megjegyzés: az összegben az 1 hónapra eső prémium is benne van.

zott fejlődés a pénz stabilizálásától, a forint bevezetésétől mutatható ki. Alkalmazotti és munkás bérek közeledtek egymáshoz és megkezdődött egy olyan időszak, amikor a szociális gondoskodás mind nagyobb szerepet tölt be a dolgozók mindennapos életében, életszínvonalában.

Átlagos időnormának megfelelő teljesítménybér alakulása a fakitermelésben

A nominálbérek alakulását egyes jellemző munkakörökben a kimutatások és a grafikon mutatja. Itt is hozzá kell fűzni, hogy a számok a reálbér változását nem jelzik. Ennek okai ismertek. Az elmúlt 22 év alatt ugyanis többször volt átfogó béremelés, de ezzel párhuzamosan normarendezés és országos árrendezés is, s természetesen volt külön központi bérrendezés, spontán (munkahelyi) béremelkedés is. Ezeknek és más körülményeknek áremelő hatása erősen torzít. Ennek a tanulmánynak a keretében nincs mód ezt a kérdést részletesen és pontosan kifejteni. De más tanulmányokból levont következtetések alapján úgy vélem, hogy az erdőgazdasági dolgozók reálbére átlagban legalább kétszeresére emelkedett az elmúlt két évtizedben.

Minthogy a fizikai munka bérezése kb. négyszer annyi dolgozót érint, és a bérezéssel való foglalkozás súlya is legnagyobb részt itt van, ennek az ismertetésével bővebben foglalkozom. Ezen belül is többet kell foglalkozni a teljesítménybérezéssel, ami volumenben jóval nagyobb mint az időbérezés, amellyel úgyszólván alig van probléma. (Ez is inkább munkafegyelem, szervezés és pontos időkihasználás kérdése.)

1946-ban már a Földművelésügyi Minisztérium rendeletei (140 800 és 141 650 FM. számú 1946. évi) határozták meg a napszám-bérek (I–III. osztályú férfi, női és gyermek-napszám — 5–7 Ft — minősítéssel) és a teljesítmény-lehetőségtől függetlenül elnagyolva kialakított akkordbéreket (pl. 1 ürm. tűzifa kitermelési bére 3,60 Ft, rönké 3,50 Ft, bányafáé 6,50 Ft volt m³-enként). Jellemző, hogy a rendelkezés szerint az év nagyrésztében még napkeltétől napnyugtáig tartott a munkaidő.

Jellemző erdőgazdasági alkalmazottak béralakulása

Év	Erdész	Erdőgondnok, erdészetvezető	Beosztott mérnök	Vezető mérnök, főmérnök
1945.	210 Pengő	340 Pengő		
1946.	515 Forint	720 Forint	610 Forint	905 Forint
1950.	675 Forint	1000 Forint	1100 Forint	1150 Forint
1954.	950 Forint	1450 Forint	1580 Forint	2000 Forint
1957.	1062 Forint	1875 Forint	1800 Forint	2300 Forint
1961.	1300 Forint	2300 Forint	2060 Forint	2700 Forint
1964.	1500 Forint	2550 Forint	2300 Forint	3000 Forint
1967.	1700 Forint	3000 Forint	2500 Forint	3300 Forint

A demokratikus és szocialista eszmék és gyakorlat térhódításával 1947-ben már új fejezet kezdődik a bérezésben. Ekkor kötötték meg országos szinten az első kollektív szerződést. (Megjelent a Mállerd 4444—1947 száma alatt.) Ebben már nincs külön női és férfi munkabér, de korosztályok szerinti napszámbérek még vannak. Viszont a fakitermelésben már olyan akkordbéreket adtak ki, amelyhez kapcsolva a mennyiségi norma túlteljesítéséért prémiumot is fizettek. Ennek az időszaknak a bérezésére jellemző még, hogy a fakitermelő munkásnak 5 km-nél távolabb eső munkahelyen 5% bérpótlékot is adtak.

1948-ban az akkori szakszervezet (FÉKOSZ) és a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemi Központ (MÁLLERD) kötötték meg 1322/1948 OMB. szám (Országos Munkabérmegállapító Bizottság) alatt az újabb egyéves kollektív szerződést. Ez további fejlődést jelentett azáltal, hogy megszüntette a korcsoportosítás szerinti munkabéreket és helyette a szakszerűség és a munka nehézsége kritériuma alapján állapította meg az új órabéreket. A fakitermelési bérek, kb. 30%-kal emelkedtek és a napi normán felüli teljesítések után progresszív bért fizettek. Végül megjelentek az első — bár még nagyon hiányos — rakodási és faragási munkanormák is.

Jelentősebb fejlődést hozott az 1949 évi — 43670/1949 OMB. számú kollektív szerződés. (Megkötötte az Erdőközpont, a DEFOSZ és a SZOT.) Ebben már deklarálják a szocialista bérezési elveket. („A munkabéreket mindenkor a végzett munka mennyisége és minősége, a munkabérek egymáshoz való viszonyát pedig a szakképzettség és a minőségileg kiválóbb munkának magasabb értékelése és a végzett munkának a termelésben elfoglalt fontossága határozza meg.”) A fizikai munkákat két területi csoport szerint 29 bérosztályba sorolták s ezen belül is alsó és felső bérhatára volt az egyes csemetekerti, erdősírtési, fakitermelési és egyéb termelési ágazathoz tartozó munkáknak, amelyeket a fent idézett elvek szerint kategorizáltak. Az alapbér kiegészítéseként fizetett ünnepnapok, fizetett szabadság, fizetett ebédidő, szociális és természetbeni juttatások is vannak. Egyidejűleg ismét új rendszerű fakitermelési normák jelennek meg.

A munkások bérezésén kívül az alkalmazottak bérezését is tartalmazta a 26—26 „től-iges” bérkategorizálással és besorolással a kollektív szerződés. A szociális és egyéb juttatások között szerepelt a fentemlíttetten kívül a kedvezményes élelmezés, a dolgozók szállítása és hazautazása, a munkaruha, védőöltözet, segélyek stb.

1950-ben ismét kötöttek kollektív szerződést, ez azonban az előző évihez képest újat nem hozott (megjelent 5458—1950 MMB szám alatt). A fejlesztést az új besorolási jegyzék jelentette és a gazdaság vezetőjének adott felhatalmazás a bérbesorolás 2—3%-on belüli megváltoztatására. Ebben az évben 9350/1950 Erdőközpont szám alatt megjelentek az első csemetekerti normák is.

1951-ben az előző évi országos érvényű kollektív szerződéseket csupán kiegészítették (5897—OMB szám), de ezzel a kiegészítéssel új bértarifa-rendszert is adtak, amelynek alapján 8 bérkategóriába sorolták a nomenklatúrában szereplő erdőgazdasági fizikai munkákat. A munkásbérezés fejlesztéséhez ezúttal

Erdőgazdasági munkások átlagkeresetének alakulása

1945. évben az órakereset 0,75 Pengő,	a havi kereset 135 Pengő
1946. évben az órakereset 0,70 Ft,	a havi kereset 126 Ft
1950. évben az órakereset 1,50 Ft,	a havi kereset 270 Ft
1953. évben az órakereset 3,17 Ft,	a havi kereset 583 Ft
1956. évben az órakereset 4,21 Ft,	a havi kereset 783 Ft
1960. évben az órakereset 4,76 Ft,	a havi kereset 1081 Ft
1963. évben az órakereset 5,32 Ft,	a havi kereset 1217 Ft
1967. évben az órakereset 6,30 Ft,	a havi kereset 1446 Ft

hozzájárult még az új fakitermelési munkanormarendszer kialakítása is, amely országos normaalapok formájában még 1967-ben is használatban maradt.

1951 év végén egyidejűleg ár- és bérrendezés is volt, ennek során 15%-kal felemelték az erdőgazdasági alapbéreket.

1952-től kezdve a Munka Törvénykönyve megjelenése után országos kollektív szerződést már nem kötöttek. A kollektív szerződés rendelkezéseit a törvény állandó jellegűen szabályozta, a bérezési kérdéseket pedig számos kisebb jelentőségű, valamint 2—3 évenként kiadott átfogó bérezési utasítások fejlesztették tovább szükség szerint. Így például rendezték az alkalmazottak premizálását is, néhány melléküzemi tevékenység béreit, és sorra adták ki az újabb munkanormákat.

Az 1953-ban megjelent 256/1953. F. M. számú utasítás kiadását a normálberek fokozatos emelkedése és egyes árakhoz való igazítása tette szükségessé. Ebben az utasításban az egyes munkák besorolási rendszerének realisabb alakulása mellett kibontakozott a szélesebb körű teljesítménybér-rendszer is. Ebben az időben az ipari jellegű munkákat az erdőgazdaságok területén is már ipari alapbérekkel bérezték. A szerfakihozatal fokozását a kihozatali százalék és az átlagidőnorma függvényében kidolgozott bér ösztönözte. Az erdei vasutak dolgozóira vonatkozóan külön részletes keretutastítás rendelkezett (ez az újabb bérrendezés ismét 10,4%-os béremelést hozott).

A kollektív szerződések hatálybalépése előtt az erdőgazdasági alkalmazottakat a közalkalmazottak bérezési szabályai és rendszere szerint bérezték. Az első kollektív szerződéstől kezdve 1953-ig az alkalmazottak bérezését is együtt szabályozták a munkások béreivel. Ezekben már az új szervezeti struktúrának megfelelő havi fizetések voltak megállapítva és ez egyes munkakörökben az előző bérekhez viszonyítva alacsonyabb béreket is jelentett. A 130/1953. F. M. utasítás viszont már a Munka Törvénykönyve alapján rendelkezett az erdőgazdasági alkalmazottak bérezéséről. Ez alkalommal főleg a műszaki dolgozók bérét javították, ami ekkor csaknem megfelelt a könnyűipari alkalmazottak bérszintjének.

A munkásbérezés következő állomása 1955. november, amikor egyrészt ismét emelkedtek (1,80—4,84 Ft) a bértarifa alapbérei és javultak egymás közti arányai, másrészt a teljesítmény-bérezésben a gépi termelés favorizálása került előtérbe, továbbá az erdősítések, a tisztítás minőségi munkájának és a tuskóirtás nehezebb munkájának elismerése (az utasítás száma: 101—1955 OEF).

1956-ban az ellenforradalom visszavetette a rendszeresség irányában fejlődő erdőgazdasági bérezést is. 1957-ben ismét szinte előlről kellett kezdeni egy új bérezés kialakítását. A 15/1957 OEF sz. utasítással hivatalosan is megszűnt a kötött bértarifa (alapórabér-rendszer) és a központilag kiadott munkabesorolási nomenklátúra, és számos lehetőség nyílt az önállóbb norma-megállapításra is.

A természetbeni juttatások keretében ismét megfelelő illetményfát, illetményföldet, egyenruhát és egyéb kedvezményeket kaptak a külső szolgálatot ellátó erdészeti alkalmazottak. Ezzel szemben előtérbe került az abszolút beralap-gazdálkodás (illetve szigorított bértömeg elszámolás) és az átlagberek megkötése. Egyidejűleg újabb 15%-os béremelésben részesültek az erdőgazdasági dolgozók. (Ekkor ez rendkívüli elismerést jelentett, hiszen a népgazdaság egész területén egységesen csak 10%-os béremelést engedélyeztek.)

1957-től kezdve kevesebb központi beavatkozással, kevesebb utasítással fejlődött tovább az erdőgazdasági bérezés.

1963-ban (35—1963. OEF sz. alatt) ismét egy átfogó munkásbérezési utasítás jelent meg, amely meghagyta a bérszabályozás decentralizált (erdőgazdasági helyi bérszabályzat) jellegét és önállóságát, de visszahozta a bértarifa rendszert (I—VII. „től-ig” alapórabér) 3,50—7,00 Ft órabérrel.

Nagyobb hangsúlyt kapott a bérpótlékolási lehetőség, különösen az állandó munkásnál (10%) és a szakmunkásnál (20—35%). Az erdőgazdaságok felhatalmazást kaptak központi irányelvekben megadott pontozás szerint a munkák helyi besorolására. Az időjárás miatti kiesést (a munkás hibáján kívül álló idővesztéseket) időbérben, időszaki, állandó és szakmunkás kategóriák szerint kellett díjazni. Az átlagbér ellenőrzés továbbra is fennmaradt. Ezek a rendelkezések lényegében ma is érvényben vannak.

Külön fejezetet jelent a bérezés keretén belül a premizálás. Mint az anyagi érdekelttség egyik hatásos eszköze a prémium a rendszeres béren (alapidíjazáson) felül adható. A prémium magva már az országos kollektív szerződésben is megtalálható, mely szerint „egyes vezetői munkakörökben foglalkoztatott dolgozók többletteljesítési juttatásban részesíthetők”. 1951-ben már prémiumot kaptak az erdőgazdaságok vezetői a jövedelmezőségi terv túlteljesítéséért, a fahasználati előadók, az erdészeti üzemegységvezetők, a brigádvezető erdészek, a hosszolók és a fakitermelő munkások az iparifakihozatal növeléséért, az anyagforgalmi előadók, az üzemegységvezetők és a gépkocsivezetők a szállítási és értékesítési terv teljesítéséért.

Az erdősítések sikeres (átlagon felüli) teljesítéséért az erdőművelési előadók, az üzemegységvezetők és a kerületvezető erdészek kaptak éves prémiumot.

Később, 1953—56. években a prémiumrendszer fokozatosan kibővült. A tervezettnél jobb eredményekért (mennyiség, minőség és jövedelmezőség) az alapfizetés 5—15%-os mértékéig jutalmazták a műszaki dolgozókat s az adminisztratív alkalmazottak egy részét.

A rendszer és a gyakorlat kialakulásával, a premizálás fejlődésének további útját az 1959-ben megjelent prémiumról szóló „zöld könyv” és a rendszeresen kiadott körlevelek, de főleg a 30/1957 és a 36/1965 számú OEF utasítás jelzik.

A gazdasági mechanizmus reformja következtében a premizálás jelentősége tovább nő és az anyagi ösztönzés révén jelentős eredményekhez vezethet.

A szociális és egyéb juttatások szabályozása is a kollektív szerződésekben jelenik meg először. Ezek — kivéve a természetbeni járandóságokat — a felszabadulást megelőzően (de még az 1948. évi fordulatot is) minimálisak voltak. Fokozatosan nyert bevezetést az általános fizetett szabadság, fizetett munkaszüneti napok, kedvezményes üdültetés, a különböző segélyek, az üzemi ételmezés és a társadalombiztosítás számos juttatása. Ha ezeket pénzben értékeljük és összesítjük, akkor már 1954-ben kb. 28%-át jelentik a készpénzfizetésnek.

A társadalombiztosítás kiterjesztése az erdőgazdasági munkásokra gyakorlatilag teljesen csak 1947-ben vált valóra. Többek között nagy előrelépést jelentett a családi pótlék megadása. 1950-ben már a balesetelhárítás is funkcionált. Ekkor már minden vágásban ott találjuk az elsősegély ládákat. Egyre emberségesebben foglalkoznak az erdőn dolgozó fakitermelő és egyéb munkásokkal. Fokozatosan építik és berendezik az erdei munkásszállásokat, ahol egyben az üzemi étkeztetésről is gondoskodnak. Ugyancsak új színfoltot jelentett az erdőben a munka- és védőruhák megjelenése, a nőkről és a fiatalokról való fokozottabb gondoskodás (kedvezmények a munkaidőben, szabadságban, munkabeosztásban, egyenlő bér stb.), de még a téli meleg itallal való ellátás is.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy mind a munkások, mind az alkalmazottak béreinek, általában anyagi helyzetének alakulása *tendenciájában helyes* volt. A nominálbérek belső arányai és más szektorokban foglalkoztatott dolgozók bérszintjével való összehasonlítás alapján még további igényeink lehetnek s ezért azok alakulásának figyelemmel kísérése s a tanulságok levonása alapvető közgazdasági feladat. Ezek realizálásának az útja és feltétele viszont olyan gazdálkodási eredményekhez fűződik, amelyek az új gazdasági mechanizmusban jogalapot és megvalósítási lehetőséget biztosítanak az erdőgazdasági dolgozók javára is.

И. Абоньи: ФОРМИРОВАНИЕ ЗАРПЛАТЫ И ДРУГИХ ЛЬГОТ В ЛЕСХОЗАХ ПОСЛЕ ОСВОБОЖДЕНИЯ ВЕНГРИИ

Формирование зарплаты и вообще материального положения как рабочих, так и служащих за прошедшие 22 года в лесном хозяйстве по сравнению с другими областями народного хозяйства было правильное, благоприятное. На основании сравнения внутренней пропорции номинальной зарплаты с уровнем зарплаты работников других секторов то возможно предъявление требования к повышению уровня зарплаты работников лесного хозяйства

Реализация этого относится к таким хозяйственным результатам, которые найдут возможности осуществления в новом хозяйственном механизме.

Abonyi I.: DIE GESTALTUNG DER VERLOHNUNG, DER SOZIALEN UND SONSTIGEN LEISTUNGEN IN DER FORSTWIRTSCHAFT NACH DER BEFREIUNG.

Die Gestaltung der Löhne und i. allg. der materiellen Lage der Arbeiter sowie der Angestellten folgte in den vergangenen 22 Jahren in der Forstwirtschaft auch im Vergleich zu anderen Gebieten der Volkswirtschaft einer richtigen Tendenz und war für die Interessierten günstig. Auf Grund der inneren Proportionen der Nominallöhne und des Vergleichs mit dem Lohnniveau der Werktätigen anderer Sektoren können noch weitere Ansprüche bestehen, daraus Schlüsse zu ziehen ist eine volkswirtschaftliche Aufgabe. Ihre Realisierung knüpft sich an solche Wirtschaftsergebnisse, die im neuen System der Wirtschaftsführung Möglichkeiten zur Verwirklichung finden.

Szovjet gépek a magyar erdőgazdaságban

DR. RADÓ GÁBOR

Hazánkban a felszabadulás után kialakult társadalmi-termelési viszonyok az erdőgazdálkodással szemben is új igényeket támasztottak. A jelentkező feladatok elvégzése során mindinkább előtérbe került, hogy a gépek alkalmazása, és az erdőgazdasági munkák gépesítése szükséges.

Már a gépesítés kezdeti időszakában, de a fejlesztés további szakaszaiban is a szovjet gépek és gépesített munkamódszerek döntő jelentőségű segítséget nyújtottak. A szocializmus építésének első szakaszában a népgazdaság faanyag-szükségletének biztosítása érdekében az erdőgazdálkodás akkori feladatai közül a fakitermelés volt a legfontosabb. Ezt a feladatot a szovjet gépek és módszerek segítségével tudtuk az erdők állagának megóvása mellett időben elvégezni. A vágásérett, sok esetben túltartott állományok feltárását segítették elő a tolólemezzel felszerelt Sz—80-as traktorok, melyekkel az erdei útépitések földmunkáinak elvégzésénél sok időt, munkaerőt és költséget takarítottunk meg. Ezek a traktorok egyszerű kezelésük, javításuk, üzembiztosságuk és magas teljesítményük miatt még ma is az útépitéseink jól bevált alapgépei.

A közelítési munkák gépesítését a KT—12 erdei közelítő traktorokkal és TL—3 csörlőkkel kezdtük meg, de az Sz—80, később az Sz—100 traktorok is alkalmazást nyertek egyes vágásterületeken. Ezek a gépek a most mindjobban előtérbe kerülő hosszúfás anyagmozgatás lehetőségeit már akkor biztosították.

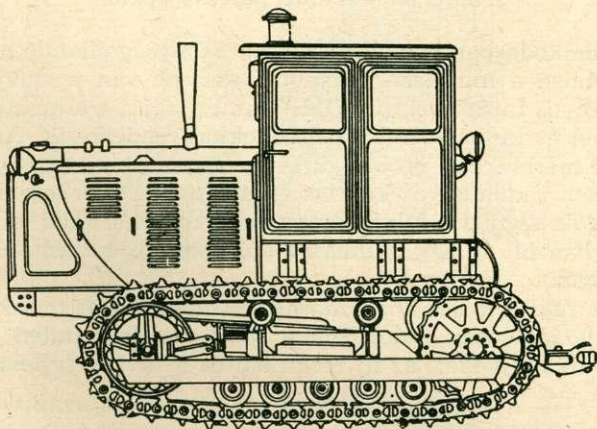
Ugyancsak a gépesítés kezdeti időszakában alkalmaztuk a ZISS tehergépkocsialvázra épített JANVAREC darukat, melyek a tehergépkocsikra, a traktoros pótkocsikra, valamint a vasúti kocsikra történő rakodásban nyújtottak segítséget.

A gyűjtőutak építési és karbantartási munkáiban alkalmazzuk a szovjet vontatott és motoros grédereket, melyek az erdőgazdaságok nélkülözhetetlen gépeivé váltak. Az ártéri erdőgazdaságokban, ahol a faanyagkoncentráció lehetőségei a legnagyobbak, a TDT—75 típusú erdei közelítő traktorok és a DT—54 láncaltalpas traktor mocsárjáró típusai dolgoznak.

Az erdőgazdaságok tehergépkocsiállományának nagy részét a ZIL—130 típusú tehergépkocsik alkotják. Ezek a gépkocsik, ha a hazai erdészettechnikai követelményeket minden szempontból nem is elégítik ki, hiányuk terveink teljesítését illetően nagy nehézségeket okozna.

A rakodón belüli anyagmozgatásban mint önálló univerzális rakodó-anyagmozgató gépek beváltak a markolóvillás szovjet emelőtargoncák, amelyek számos kiváló tulajdonságuk, így a különböző követelményekhez való jó alkalmazkodó képességük, fordulékonyaságuk stb. következtében terjedtek el.

A gépesítés fejlesztésében a DRUZSBA motorfűrészek egy lezáró korszakot jelentenek. Ezek a könnyű egyszemélyes gépek a nehéz kétszemélyes motorfűrész időszeját zárták le és nálunk mintegy 6—7 millió köbméter faanyag

1. ábra. SZ—80 láncaltalpas traktor

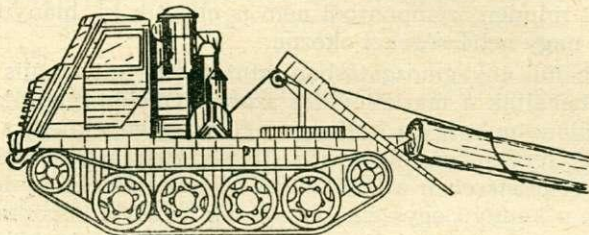
döntését és darabolását végezték el. Szakmunkásaink, technikusaink ezzel a típussal tanulták meg a fakitermelési munka alapvető technológiáit, ezzel vette kezdetét a brigádmunka kifejlődése, amit később a komplex brigádok kialakítása követett. A technika fejlődése azonban a motoros láncfűrészekkel szemben is magasabb követelményeket támasztott és egyre világosabbá vált, hogy feladataink megoldására nagyobb motor, illetve fűrészelési teljesítményre van szükség és a követelményeket az üzembiztosság, tartósság tekintetében is fokozni kell.

Az erdőművelési munkákban is számos és jelentős szovjet géptípust alkalmazunk. Az erdőfelújítási és telepítési munkák alapgépei az SZ—80, T—100 M láncaltalpas traktortípusok, a PP—50 mélyszántó ekék változatai, a K—1A típusú tuskókiemelő gép, valamint az SZLCs és SZLN típusú ültető gépek. A T—100 M traktorra szerelt teraszkészítő gépet, a K2A hidraulikus tuskókiemelő gépet, továbbá az új csemetekerti vetőgépet még egyelőre kísérleti munkákban alkalmazzuk.

Az erdőgazdasági munkák szervezését, irányítását, a gépek karbantartását segítik elő az erdőgazdaságok GAZ és UAZ terepjáró gépkocsijai, amelyek ma a gazdálkodásban nélkülözhetetlenek. Érdeklődéssel kísérjük figyelemmel a

KrAZ—717 jelű kerettel és 4033 A jelű daruval felszerelt ZIL—157 típusú tehergépkocsi technológiai, teljesítményi és gazdaságossági jellemzőit.

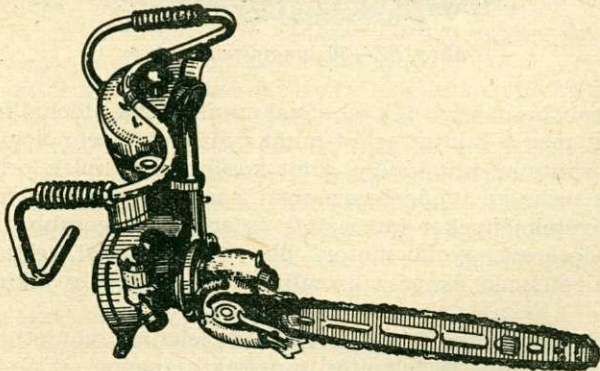
A jövőt illetően a szovjet gépek alkalmazása terén az eddigieknél szélesebb lehetőségek állanak előttünk. A Szovjetunióban az SZKP XIII. Kongresszusa határozatainak végrehajtása során a műszaki fejlesztés meggyorsítása, a tudományos kutatás széleskörű fejlesztése és az eredmények gyors üzemi alkalmazása

2. ábra. KT—12 erdei közelítő traktor

zása az erdőgazdálkodásban is a gazdasági hatékonyság állandó növelése érdekében történik. Ebben a munkában alapvető szerepe van a szovjet Erdészeti és Faipari Tudományos Intézetnek (CNIIME), amely saját szerkesztő irodával, gépkísérleti üzemmel és kísérleti erdőgazdaságokkal rendelkezik. Az utóbbi gazdaságokban üzemi méretekben próbálják ki és ellenőrzik az új gépeket, technológiákat, melyeket a tudományos kutatás eredményeként bevezetésre javasolnak. Ezek a gazdaságok egyben a folyamatos továbbképzés iskolái is. A kresztenci kísérleti gazdaságban pl. az egy munkásra eső komplex teljesítmény 903 m^3 volt éves viszonylatban.

Az intézet a fakitermelés közgazdasági és tudományos munkaszervezési feladatainak megoldása során kidolgozta a fakitermelés minden fázisára vonatkozó főbb metodikai elveket, az új technikai és a távlati fejlesztésben szereplő

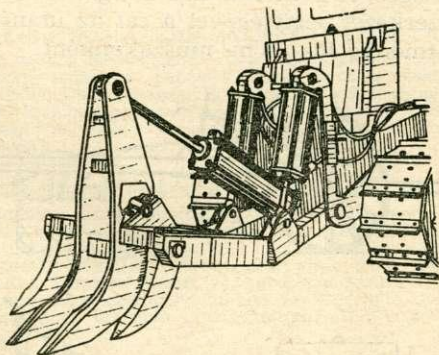

3. ábra. DRUZSBA benzinmotoros láncfűrész

gépek gazdasági hatékonyságának meghatározására vonatkozó számítások menetét és normatívákat, s ez a munka részünkre is nagy jelentőségű. A szovjet erdőgazdaságok munkájának elemzése során megállapították, hogy csupán a munkaszervezés javításával, a rejtett tartalékok felszínre hozásával legalább 12—15%-kal lehet a munka termelékenységét növelni, ami megerősíti ezirányú hazai elképzeléseinket is.

A fakitermelés komplex gépesítésével, a nehéz és munkaigényes kisegítő munkáknál a kézi munka teljes megszüntetésével kapcsolatos fejlesztő munkában elsősorban a döntő-, közelítő gépcsoportok, a könnyű benzinmotoros láncfűrészek kidolgozására, a koncentrált alsórakodói munkák teljes gépesítésére és automatizálására, a traktorok és tehergépkocsik sokoldalú felhasználását biztosító berendezések létrehozására törekszenek. Különös figyelmet fordítanak a vékony faanyag és vágáshulladék ipari felhasználásának lehetővé tételére. Ez utóbbi célra alakították ki a DU—2 jelű aprítógépet, melynek üzembehelyezésével farost-, forgácslemez, valamint a lakóház építéshez használt panel lapokat gyártanak.

A TDT—75 lánctalpas közelítő traktorra szerelt P—2 és P—19 jelű nagyteljesítményű „fejfölötti” markoló-rakodógépek sorozatgyártását megkezdték. Jelentős változásokat eszközöltek a DRUZSBA—4 benzinmotoros fűrészen, kiküszöbölve annak hiányosságait, növelték a teljesítményt, az üzembiztosságot és

4. ábra. K2A hidraulikus tuskókiemelő gép

a tartósságot, csökkentették a súlyt, a vibrációt és a zajt, ezzel az új motorfűrész a tervezett jellemzőkig fejlesztették. Az új MP—5 jelű motorfűrész üzemi vizsgálatát most fejezik be és minden remény meg van ezek 1968-ban történő sorozatgyártására, ami részünkre nagy fontosságú.

Az erdei útépités racionalizálása céljaira a DET—250 jelű nehéz lánctalpas traktor munkagépeit tolólemez, árokásó és tuskókiemelő munkagépsorral (KBK—250) egészítették ki, amely mint megbízható és nagyteljesítményű gépsor az erdei útépitési, illetve tuskókiemelési munkáinknál bevezetésre tart számot.

Az erdei keskenynyomtávú vasúti szerelvényekhez AU—5 jelű automata kocsikapcsolót hoztak létre, ami jelentősen csökkenti a balesetveszélyt és a szerelvény összeállítására fordított időt.

A koncentrált felkészítő helyek darabolási munkáira kidolgozták és sorozatban gyártják a PLH—3 jelű félautomata gépsort, amely a TH—1 adagoló transzportórt, az AC—24 jelű lengő körfűrész, a hossz beállítását végző Sz P—3 padot és a vezérlőberendezést foglalja magában.

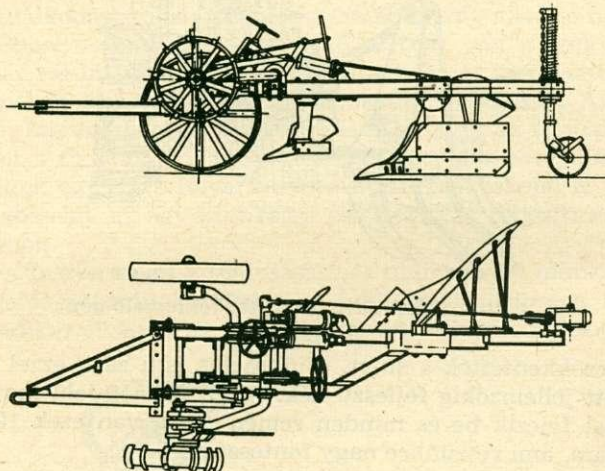
A faanyag automatikus osztályozására a GSZÜ jelű gravitációs adagolót és az UUSz—ZM irányító berendezést gyártják. Mindkét gépsor kezelését 1—1 ember látja el.

A vékony faanyag darabolására az LD—2 jelű félautomata gépsort, a kérgezéshez az OK—36 kérgező gépet, hasításra a hasítógépet hozták létre. Valamennyi gép beilleszthető a transzportórvonalba.

A szovjet erdőgazdaságok alsó rakodói már magasfokú gépesítettséggel rendelkező termelő üzemek, amelyekben a gallyazástól, a darabolástól kezdve a faválasztékok és kész faáruválasztékok felhasználó felé történő továbbszállításáig minden munkát gépesítenek. A fejlesztő, kutató munka eredményei már lehetővé teszik, hogy a komplex folyamatos termelést biztosító gépsorokat széleskörű bevezetésre javasolják.

A döntő-közelítő gépcsoportokat fűrészelő fejjel látták el, így a döntéstől az erdei rakodóra közelítésig a teljes műveletsort kézi munka nélkül, egy traktorvezető végzi. Ezek a gépcsoportok arra hivatottak, hogy a vágásterületen a kézi munkát teljesen kiküszöböljék.

A TT—4 új közelítő traktor felhasználásával állították elő az egyszerű felépítésű és üzembiztos VTT—4 jelű döntő-közelítő gépcsoportot, melynek teljesítménye 70—80 m³ műszakonként 1 traktorvezetővel. A TM—55 és TM—75 jelű döntő-közelítő gépcsoportokra nem szereltek fűrészelő részt, ezért ezek kezeléséhez két munkás szükséges. A döntőmunkás elvégzi a döntő fűrészelést, a traktoros pedig speciális szerkezet segítségével a fát az utánfutójára emeli. Ennek a gépcsoportnak teljesítménye 40—50 m³ műszakonként.

5. ábra. PP—50 mélyforgató eke

Összehasonlító vizsgálat alatt áll a 130 LE-s T—127 jelű erdőgazdasági ke-
rekes traktor, a 205 LE-s KrAZ—214 jelű 25 tonna kapacitású gépkocsiszerel-
vény, melynek eredményét érdeklődéssel várjuk.

Az erdőgazdasági munkák hatékonysága sokban függ a munkakörülmé-
nyektől és a balesetvédelmi technikától is. Ezért ezekre és a munkaegészségügy
normáinak betartására az új szovjet erdőgazdasági gépek előállításakor külön-
ös figyelmet fordítottak. Az erdőgazdasági munkások számára valamennyi kö-
vetelményt kielégítő új védő-munkaruházatot („Lesz”) dolgoztak ki.

A szovjet erdőgazdaságok műszaki fejlesztésében elért hatalmas eredmé-
nyek a hazai erdőgazdálkodás lényegesen eltérő viszonyai ellenére is hatással
vannak további fejlődésünkre. Fejlesztési törekvéseink olyan megoldások felé
irányulnak, amelyekben a nagytermelékenyséű gépek és az ezeket kiegészítő
berendezések, a legfejlettebb technológiák alkalmazásával a munka ipari jel-
legűvé válik és a dolgozókról való fokozottabb gondoskodás biztosítható. Terve-
zett alsó telepjeinken, a koncentrált feladóállomásainkon, ahol a darabolás, osz-

tályozás, hasítás, kérgezés, aprítás, rakodás, belső anyagmozgatás stb. összes munkái gépesítésén és részleges automatizálásán kívül fontos feladat a továbbszállításra nem kerülő faanyagoknak és választékoknak a telephez kapcsolódó vertikumokban történő feldolgozása, alapvetően szovjet gépek és berendezések alkalmazásával számolunk. A fakitermelési, anyagmozgatási, a rakodási és az erdőfeltárási munkák fejlesztéséhez szükséges új, nagytermelékenységű gépek és gépsorok között számos új szovjet gép belépését tervezzük.

Az erdők teljesítőképessége fokozását elősegítő erdőművelési munkák műszaki és technológiai színvonalának tervezett fejlesztésében az erdőfelújítási és erdőtelepítési, valamint talajjavítási munkafolyamatok gépesítése alapvetően szovjet gépeken nyugszik.

Reméljük, hogy a magyar erdőgazdálkodás új műszaki fejlesztési koncepcióinak megvalósítása során egyre több szovjet gép, gépsor, berendezés és technológia fogja elősegíteni a fejlődést, az erdőgazdasági munkák termelékenységének és gazdaságosságának növelését.

Д-р Г. Радо: ПРИМЕНЕНИЕ СОВЕТСКИХ МАШИН В ВЕНГЕРСКОМ ЛЕСНОМ ХОЗЯЙСТВЕ.

Уже в первоначальный период механизации, но и в дальнейший период механизации и в дальнейший период развития советские машины и рабочие методы оказали решающую помощь. Огромные результаты, достигнутые при техническом развитии Советского Союза в лесном хозяйстве, оказали и оказывают большую помощь в дальнейшем развитии венгерского лесного хозяйства. Практика настоящего времени и основа развития как в лесопользовании так, и в лесоводстве в области механизации в основном построена на советских машинах.

Dr. Radó G.: SOWJETISCHE MASCHINEN IN DER UNGARISCHEN FORSTWIRTSCHAFT.

Die sowjetischen Maschinen und Arbeitsmethoden bedeuteten schon in der ersten Etappe der Mechanisierung, aber auch im darauffolgenden Abschnitt der Entwicklung eine ausschlaggebende Hilfe. Die mächtigen Erfolge, die in der technischen Entwicklung der sowjetischen Forstwirtschaften erzielt wurden, waren und sind trotz der wesentlich verschiedenen Verhältnissen der heimischen Forstwirtschaft von grossem Einfluss auf ihre Weiterentwicklung. Unsere derzeitige Praxis und Entwicklungsvorhaben im Bereiche der Mechanisierung der Holznutzung wie auch des Waldbaues beruhen grundsätzlich auf den sowjetischen Maschinen.

A szovjet erdészeti irodalom szerepe Magyarországon

KOLOSSVÁRY SZABOLCSNÉ — HILLER ISTVÁN

A szovjet—magyar erdészeti tudományos kapcsolatok és irodalmi cserekapcsolatok jóval korábbiak, mint ahogy általában feltételezik. Ez egyrészt nyilvánvalóan annak is köszönhető, hogy még az első világháború előtt jó kapcsolatok alakultak ki a két ország kutatói között, amelyre az Erdészeti Kutató Intézetek Nemzetközi Szövetségének kongresszusai adtak lehetőséget. Ezekre vezethető vissza pl. Roth Gyulának G. F. Morozovval való személyes kapcsolata, levelezése és az a tény, hogy Roth már 1908-ban — G. F. Morozovnak 1914-ben Brüsszelben az oroszországi talajvízkutatásról tartott előadását megelőzően — javaslatot tett a hazai talajvíz-megfigyeléseknek az orosz módszer szerint való kiépítésére. A Szovjetunió a második világháború előtt a Nemzetközi Szövetségnek 1929-i stockholmi kongresszusán vett részt utoljára. A két ország és kutatói között azonban nem szakadtak meg a kapcsolatok, sőt bizonyos tekintetben bővültek. Előkerültek az elmúlt időszakból azok a dokumentumok, amelyek bizonyítják, hogy a soproni Bánya és Erdőmérnöki Főiskola már 1927-ben a Szovjetunió több felsőoktatási intézményével és tudományos intézetével tudományos folyóiratcserét kezdeményezett és folytatott. A tudományos cserekapcsolatokat

a Főiskola gyakorlatilag azonnal megteremtette a Szovjetunióval, amikor erre lehetősége kínálkozott.

A lehetőséget az adta, hogy — az erdészeti kísérletügy újraszervezésekor — ismét kiadták az 1918 végén megszűnt erdészeti tudományos folyóiratot, az „Erdészeti Kísérletek”-et. A Főiskolai Könyvtár igazgatója 1927-ben megkezdte levelezését a külföldi intézetekkel, felajánlva az „Erdészeti Kísérletek”-et cserepéldányként a szovjet intézetek és egyetemek tudományos kiadványaiért. Az egykori Főiskola tehát igényelte a szovjet erdészeti szakirodalmat. Az első megkeresést 1927. június 24-én küldték el Sopronból Leningrádba a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Állandó Bizottságának, amely a Szovjetunió természeti kincseinek hasznosításával foglalkozott. A megvalósult első cserét követte a többi is. 1927 június első napjaiban csere létesült az akkori moszkvai Központi Erdészeti Kutatóintézettel és a leningrádi Erdészeti Intézettel, 1928-ban a moszkvai Tyimirjazev Akadémiával és a Szovjetunió Tudományos Akadémiájával. A Sopronból küldött cserekérő levelekre gyorsan érkezett a Szovjetunióból válasz. A válasszal általában már erdészeti kiadványaikat is elküldték az egyes intézmények. Így pl. az 1927-ben megvalósult tudományos folyóiratcsere eredményeképpen a Leningrádi Erdőmérnöki Akadémia kiadványa — „Trudü Leszoteh-nicseszkoj Akademii im. Sz. M. Kirova” címmel — 1940-ig járt a Főiskolának. A háború folytán az 1941. évi számok már nem érkeztek meg. A kiadvány 17 számát ma is őrzi az Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtára.

Tudjuk, hogy egyes soproni professzoroknak állandó szovjet kapcsolataik voltak, ezeknek feltárása azonban ma már eléggé nehéz. Bizonyos azonban, hogy Roth Gyulának, Fehér Dánielnek kiterjedt szovjet kapcsolatai is voltak. 1926-ban pl. Sopronban járt a híres szovjet talajtan-tudós, Glinka professzor, őt és a többi vendéget Roth Gyula üdvözölte és kalauzolta a Főiskolán. Fehér Dániel már 1923-ban a botanikus kert megalapozásának munkálatainál szovjet kapcsolatokat létesített és magcserét bonyolított le. 1927-ben Fehér Dániel egy amerikai kérésre közölte azoknak az európai legismertebb könyvtáraknak listáját, amelyekkel ajánlatos kapcsolatba lépni. A Szovjetunió könyvtárai közül közel félszázat sorolt fel. Ezek a személyes kapcsolatok minden bizonnyal a háború kitöréséig folyamatosak voltak. Ezt bizonyítja az a könyv is, amelyet A. V. Tyurin szovjet professzor küldött 1938-ban Roth Gyulának. A könyvben a szerző sajátkezü ajánlását olvashatjuk.

A két világháború között az erdészeti tudománynak talán egyik ágazata sem váltott ki olyan nagy érdeklődést és vitát, mint az erdőtipológia, amely megteremtőjének G. F. Morozovot és a finn A. K. Cajandert tekintik. Morozov fő művét, az „Ucsenie o lesze” c. könyvét német nyelven először 1928-ban adták ki. Morozovra, mint a legnagyobb orosz erdőművelőre 1935-ben Magyar Pál hívta fel a magyar erdészeti szakközönség figyelmét. (Növényyszociológia és az erdőművelés. Erdészeti Lapok, 1935. 4. és 5. f.)

Morozov klasszikus műve „Az erdő élettana” címen magyar nyelven 1952-ben került a hazai szakközönség kezébe. A fordítást Roth Gyula lektorálta.

Az „Erdészeti Lapok” a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után először csak az 1930-as évek elején kezd behatóan foglalkozni a szovjet erdészeti viszonyokkal, ettől kezdve azonban egyre többet és egyre részletesebben. 1931-ben pl. már felhívja a szakközönség figyelmét arra, hogy a Föld erdőterületének úgyszólván egyharmada a Szovjetunió birtokában van. Ha emellett figyelembe vesszük azt — írja a lap 1931-ben —, hogy a brazíliai, indiai és más trópusi fafajákat csak korlátolt mértékben lehet építészeti célokra igénybe venni, úgy a Szovjetunió nagyértékű fenyőfakészletei a világ jövő fatermeszkedelmé szem-

pontjából különös jelentőségűek. Az eddig alig figyelembe vett szovjet erdőgazdaságra, erdészettudományra és irodalomra hirtelen felfigyelt az egész világ. A magyar szaksajtó is arról kezdett írni, hogy a nagy befolyás miatt, amelyet a Szovjetunió a jövő fapiacára kifejthet, helyénvaló, ha a szakemberek megismerik erdő- és fagazdaságainak viszonyait, már csak azért is, mert a világpiacra való hirtelen feltűnésével a többi fát exportáló országokban (értsd a fában ma is gazdag kapitalista országokat) nagy nyugtalanságot váltott ki. Ebben az időben már nem szokatlan, hogy a magyar erdészeti szaksajtó hosszú oldalakat szentel a Szovjetunió erdészeti viszonyai ismertetésének. Abban az időben a Szovjetunióról hazánkban közismerten csak pejoratív hangon emlékeztek meg — ha megemlékeztek —, így értékelnünk kell azoknak az erdészeti cikkíróknak tárgyilagosságát és reális szemléletét — néha talán bátorságát is —, amely a sorok közül néhol kicseng. Találkozhatunk ugyanis e cikkekben már olyan megállapításokkal is, hogy a Szovjetunióban (1931-et írunk) jelenleg a népgazdaság teljes átszervezés alatt áll és a fatermelés gyors és erőteljes fokozása érdekében az erdőgazdaságot és a fagazdaságot csodálatos energiával szervezni igyekeznek. Írtak arról, hogy az ötéves terv a fagazdaság erőteljes kiépítését tűzte ki céljául és hogy öt esztendő alatt 148 millió hektár erdő rendezését vették tervbe, ezenkívül pedig még 180 millió hektár erdőnek feltárása is tervezett. Az ötéves terv előirányzatában a fahasználatba bevont erdőterületeknek 27⁰/₀-os emelkedésével számoltak. Amikor ezeket hírlí adták a szakközönségnek, természetesen jól látták azt, hogy az 1929-ben megkezdődött világ gazdasági válság a kapitalista államokat súlyosan érintette, kiélezte belső és egymásközötti ellentmondásait, de azt is, hogy a Szovjetunió nemzetközi tekintélye megnőtt. Ennek hivatalos elismeréseként többek között Magyarország is felvette 1932-ben a diplomáciai kapcsolatokat a Szovjetunióval. Mindezek ismeretében is érdekes azonban a magyar erdészet szaksajtójának megnyilatkozása, amikor arról ír, hogy a szovjet kormány által az erdő- és fagazdaság kiépítésére előirányzott összegek az eddigi kiadásokhoz viszonyítva nagyon is nagyoknak tekinthetők. Az 1928—1933-ig terjedő ötéves időszakban az erdőgazdaság részére a kezelési költségek mellett 310 millió rubelt irányoztak elő. Ezt az összeget a félreeső erdőmasszívok feltárására kívánják fordítani — írta a lap. Majd azzal folytatja, hogy ugyan csak erősen készülnek a fagazdaság kiépítésére is. Erre a célra összesen 1105 millió rubelt irányoztak elő. Az ötéves terv értelmében 94 új fűrészüzemet és 53 egyéb famegmunkáló gyárat építenek, de nemcsak fűrészárut, hanem bútort, papirost, cellulózt, műselymet stb. kívánnak termelni a belföldi szükséglet kielégítésére és a kivitel céljaira. Hernyótalpú vontatókat kívánnak igénybe venni, hogy a szállítást eredményesebbé tegyék. Sok helyen jégutakat építenek, amelyeken a szállítás, a közönséges hűtakkal szemben jelentékeny vonóerő megteremtését jelent, de ezeket a szükséges víz biztosítása miatt nehezen lehet berendezni. Mintegy végső konklúzióként a magyar erdészeti szaksajtó azon az állásponton volt, hogy az ötéves terv előirányzott egyes elgondolásait kétkedéssel fogadja, de a kétkedések ellenére azzal kell számolni, hogy a Szovjetunió a legközelebbi években továbbra is tekintélyes fatömegeket fog a nyugat-európai piacra dobni. A megnövekedett szovjet export már 1929—30-ban is nyugtalanságot váltott ki az európai fapiacra, majd hozzáteszik, hogy a szovjet fahasználatok bővítésével mindenképpen számolni kell, függetlenül a politikai kormányzattól.

És hogy ebben az időben már nagy jelentőséget tulajdonítottak az orosz, illetve a szovjet erdészeti irodalomnak hazánkban is, arra rámutat az Erdészeti Lapok egyik száma, amelyben a Szovjetunió erdőgazdaságáról szóló egyik cikkben a következő mondattal kezdi fejtegetését: „Az orosz erdőgazdaság feltárt

viszonyainak beható tanulmányozása arra enged következtetni..." (E. L. 1931. 683. p.)

1931 szeptemberében az „Erdészeti Lapok” a szovjet vadászati kérdésekkel foglalkozik, ugyancsak 1931 decemberében a lap ismerteti a Szovjetunió Népbiztosok Tanácsának „nagy fontossággal bíró” rendeletét az erdőgazdálkodást illetően. 1932-ben a magyar szaksajtó arról is beszámol, hogy az Olaszországba irányuló szovjet fakivitel 1928-hoz képest máris 15-szörösére emelkedett és még emelkedik is. Megtudhatták a magyar szakemberek azt is, hogy a szovjet erdészeti tanulmányi és kísérleti intézményeket nagyvonalúan kívánják kiépíteni, a leningrádi főiskolát kísérleti erdőségeivel és mintafarmjával akadémiává akarják fejleszteni, valamennyi technikai főiskolát erdészeti fakultással kívánják kiegészíteni, kiváló külföldi szakembereket szándékoznak meghívni és hogy tervbevétték az erdőtörvény új átdolgozását.

Hamarosan már úgy találkozunk a Szovjetunió erdőgazdálkodásával kapcsolatos beszámolókkal, hogy ezek úgy kezdődnek: „mint ismeretes”... vagy „amint ismeretes”... stb. És ami utána következik az is kedvező. Pl. Amint ismeretes, a Szovjetunió háztartásában az erdőgazdaság hosszabb idő óta jelentékeny szerepet játszik és szerepe az utolsó öt esztendőben rendkívüli módon meg is növekedett. A nagymérvű ipari fejlődés és építkezések megnövelték a fa-szükségletet.

Ebben az időben válnak ismeretessé hazánkban az első orosz nyelvű betűszók, amelyek akkoriban a Szovjetunió erdészeti igazgatási rendszerének, osztályainak stb. rövidítései voltak, vagy gazdasági egységeket jelöltek. Így pl. a szaklapokat olvasók találkoznak az ilyen szavakkal: Glavleszprom, Glavleszhoz, Leszpromhoz, Lesztranszhoz, Leszhoz stb. Hosszú oldalakon keresztül olvashattunk arról, hogy az ötéves terv kezdete óta az idénymunkások száma csökkent és megteremtődött az állandó munkások hatalmas serege. Az erdei munkás-gyűjtőhelyeknek megszervezésével a Szovjetunió 1932-ben csakis erdei munkával foglalkozó, mintegy 50 000 erdei munkásból álló hadsereg felett fog rendelkezni. Egyidejűleg hozzáfogtak az erdei munkának mechanizálásához. Az utolsó két évben a legfontosabb erdőkerületekben több mint 400 motorral hajtott talpfűrészrész állítottak fel. És ez már valósággal dicséretnek tűnik; átadtak az erdei munkásoknak nagyon sok motoros fűrészrész, kérgező gépet, fahasító gépet, raktározó berendezést és tökéletesített erdei munkásszerszámot. Racionalizálták és mechanizálták a vágástól a vasúti állomáshoz, illetve a víziutakhoz való szállítást is. Már ezernél sokkal több hernyótalpu vontatógép dolgozik a szovjet-orosz erdőgazdaságban. 1931/32 telén 25 000 km speciális téli szállításra alkalmas utat (jégutat) építettek, amelyeken 1931 decemberétől 1932 április végéig az erdőkből mintegy 30 millió m³ fát fognak kiszállítani.

A magyar erdészeti szaksajtó megállapításait természetesen a szovjet erdészeti irodalomra alapozta. Sokáig lehetne még sorolni az érdekes közléseket, megállapításokat, most azonban már csak a következőkre kell szorítkoznunk. 1932-ben olvashatták az Erdészeti Lapok olvasói a következőket. A szovjet erdészeti szakirodalom igazán értékes megállapításokat tartalmaz. A Szovjetunióban a vonatkozó összes szakirodalmat rendszeresen feldolgozzák. Meglepő, hogy már akkor arról is olvashattak a lap olvasói, hogy ajánlatos volna megtanulni az orosz nyelvet, mert előbb vagy utóbb erre nagy szükség lesz. (E. L. 1932. 891. p.)

Az ország felszabadulása óta eltelt 22 év alatt a magyar erdőgazdaságot és erdészeti tudományt alapjaiban hatották át a szovjet eredmények és ma már nincs egyetlen olyan ágazata sem, amelyben ezek közvetlen vagy közvetett alkalmazása kimutatható ne lenne. Ezt híven tükrözi hazai szaksajtónk is,

amelyben számos szerző számol be, vagy hivatkozik a szovjet elvek, módszerek, technológiák, gépek alkalmazására. A felszabadulás utáni években, amikor Magyarországon is az erdőterület növelése, az erdőtelepítés állt az előtérben, szinte valamennyi hazai szerző merített a szovjet mezővédő erdőtelepítés és az öntözőrendszerek fásításának tapasztalataiból. Amikor 1954-ben az erdőgazdálkodás fejlesztéséről kiadott minisztertanácsi határozattal kapcsolatban az erdők produktivitásának növelése súlyponti feladat lett, különösen a nevelő vágások elvi és gyakorlati vonatkozásaiban, a V-fás állománynevelés bevezetésében jutottak érvényre azok a szovjet tapasztalatok, amelyeket a magyar erdőgazdaság G. F. Morozov után az egyik legnagyobb szovjet erdőművelő, M. K. Tkacsenko „Általános erdőműveléstaná”-ból, V. P. Tyimofejev „Felszabadító és elegyarány szabályozó tisztítás” c. könyvéből, valamint a szovjet erdőnevelési utasításból megismerhetett. A V-fás állománynevelés iránti élénk érdeklődést bizonyítja „Az Erdő”-ben 1958-ban megjelent számos cikk. Jelentőségét talán a legjobban dr. Magyar János fejezte ki: „A V-fás állománynevelés — forradalmi változás fatermesztésünkben” c. 1960-ban megjelent tanulmányában. A fejlesztési határozat megvalósítása során kezdődött a nagyarányú erdő- és termőhelyterképezés is. A szovjet eredmények a „legkézzelfoghatóbban” a gépesítésben jelentkeznek. A kapcsolat nemcsak a szakirodalomra szorítkozik, hanem a KGST keretében, a szocialista országok közötti együttműködésben a hazai erdészeti kutatás valamennyi ágazata közül a gépesítés terén legélénkebb és leghatékonyabb a tapasztalatok és az eredmények tudományos és gyakorlati alkalmazása. A szovjet fahasználati gépesítés és munkaszervezés már az ország felszabadulása után felkeltette a magyar erdőgazdaság figyelmét és mint ahogy az „Erdőgazdaság” 1949. évi 5—6. számában már olvashattuk: „Megkezdték munkájukat a szovjet erőgépek”. 1951-ben Káldy József a folyamatos módszer szerint szervezett ugodi fakitermelési tapasztalatokat ismertette, majd 1952-ben „Az Erdő”-ben is összefoglalta a szovjet fakitermelési tapasztalatokat. Feltételezhetően ezek a kísérletek is hozzájárulhattak a szálfás fakitermelésre vonatkozó javaslatához. A szovjet futószalagrendszerű fahasználati munkaszervezést alkalmazta Déröldi Antal és Szász Tibor is a FAO részére 1960-ban a síkvidéki tölgy szálerdők tarvágásos fakitermeléséről készített munkatanulmányában is azzal a különbséggel, hogy a közelítést nem szálfában végezték. Az utóbbi években a fahasználati kutatás érdeklődésének homlokterében az erdei rakodók kérdése állt. Ebben a tekintetben a számos kisebb-nagyobb cikk fordításán kívül I. I. Szirotov és szerzőtársai 1962-ben megjelent „Fakitermelés” c. könyvéből a vonatkozó részek fordítása érdemel figyelmet.

A szovjet erdészeti irodalom szerepét a hazai erdőgazdálkodás fejlesztéséhez adott útmutatása határozza meg. Ma a gazdasági reformmal kapcsolatban a legidősebb és legbehatóbban tárgyalt probléma az erdészeti gazdaságtan. Ma — írja P. V. Vasziljev — az erdészeti gazdaságtan — éppen úgy, mint a többi ágazati gazdaságtan — feladata nemcsak az, hogy feltárja és megmagyarázza az ágazat általános viszonyait, feladatait és fejlesztésének útját, mint eddig történt, hanem a gyakorlat részére konkrét javaslatokat kell kidolgoznia a tervezés, a termelő tevékenység számbavételére, szervezésére, az ágazat vagy a vállalat ökonomiájának megjavítására. Ez természetesen nem jelenti a teoretikus kérdések elhanyagolását. Sőt ellenkezőleg: semmilyen elvont vita sem növeli annyira az elmélet jelentőségét és az elmélet iránti érdeklődést, mint az új gazdasági feladatok megoldásának élő gyakorlata.

Jelenleg a Szovjetunióknak két alapvető erdészeti gazdaságtani könyve van: 1963-ban jelent meg P. V. Vasziljev „Az élőfakészlet használatának és újratermelésének ökonomiája” c. könyve, 1965-ben pedig kiadták „A Szovjetunió erdészeti gazdaságtanát”-t, amelyet P. V. Vasziljev, I. V. Voronyin, G. P. Motovilov és E. Ja. Szudacskov írt. (Az előbbi könyvből az OMgK-ban 444 szabványoldallas fordítás is rendelkezésre áll.)

A közgazdasági felkészültség fejlesztése érdekében a 33 500 példányban megjelenő „Lesznoje Hozajszto” erdészeti gazdaságtani tanfolyamot szervezett, amelynek során a folyóirat a következő tárgykörökben közölt „előadásokat”: az erdőgazdasági vállalatok termelőtevékenysége és termelési struktúrája; az erdőgazdasági vállalatok ökonomiai tevékenysége, ennek tartalma és szervezése; az erdészeti gazdaságtan mai problémái; az erdőgazdaság állóeszközei és beruházásai; az erdőgazdasági vállalatok forgóalapjai és anyagi-műszaki ellátottságuk; az erdőgazdasági vállalatok termelési tevékenységének tervezése.

1966-ban Voronyezsben 250 fő részvételével erdészeti gazdaságtani értekezletet tartottak, amelyen a CSSZK, a Lengyel NK és az NDK képviselői is résztvettek. Itt P. V. Vasziljev az erdészeti gazdaságtani kutatás feladatait a következőkben jelölte meg: 1. a hosszúlejáratú fejlesztési tervezés általános rendszerének és módszerének kidolgozása, 2. az értéktörvény hatásának további behatározható vizsgálata, 3. az új erdőtörvénnyel kapcsolatos közgazdasági kérdések kidolgozása, 4. a bevezetendő gépek és technológiák gazdasági hatékonyságának értékelésére szolgáló módszerek kidolgozása, 6. matematikai módszerek és számítógépek alkalmazásának vizsgálata.

A. A. Cümek előadást tartott a szocializmus gazdasági törvényeinek érvényesüléséről az erdőgazdaságban. A szocialista bővített újratermelés, a népgazdaság tervszerű, arányos fejlesztése és az erdőgazdálkodás sajátosságai alapján mindenekelőtt a tartamosság elvének érvényesítésére, továbbá a faipar helyes területi elhelyezésére mutatott rá. Hangsúlyozta, hogy az egyes tájakban a gazdasági és természeti adottságoknak megfelelő, differenciált gazdasági tevékenységre van szükség, amely a fahasználatban és a fa újratermelésében a legkisebb költséggel a legnagyobb hatékonyságot biztosítja. A termelés gazdaságossága szempontjából alapvető jelentőségű az értéktörvény hatásainak érvényesülése; követelményeinek háttérbe szorítása okozta azt, hogy 1960-tól az erdőgazdaság veszteséges népgazdasági ágazat lett.

Az értéktörvénnyel kapcsolatban I. V. Voronyin professzor a lábonálló fa-tömegnek, valamint a növedéknek mind a fatermesztés önköltsége, mind a fa-árak alapján történő becslését tartja alapvető követelménynek.

A szovjet szaksajtó beszámol arról is, hogy folyamatban van a szovjet erdőgazdálkodás felfektetése. Ezalatt az erdőterület olyan mennyiségi és minőségi felvételét értik, amely a legutóbbi erdőrendezési felvételi és termőhelyi vizsgálati adatokra épül fel és lehetővé teszi az erdőtípusok minőségi értékelését, valamint az erdőtalaj értékelését (az átlagnövedék m³-ben és pénzben kifejezve).

Hazánk felszabadulása után a szocialista erdőgazdaság megteremtésével és fejlesztésével kapcsolatban a szovjet eredmények megismerése iránt az igény rendkívüli módon megnövekedett. Annak a dokumentációs munkának alapjain, amely 1948 őszén a szovjet mezővédő fásítási terv fordításával kezdődött, alakult ki az eltelt 22 év alatt a jelenlegi dokumentációs szervezet. Ma az erdőgazdaság és a fa elsődleges feldolgozása terén az Országos Mezőgazdasági Könyvtár, faipari vonatkozásban az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ referáló lapokat ad ki, amelyek valamennyi szovjet szakfolyóiratban megjelent közleményre, az országba beérkezett könyvekre és egyéb

kiadványokra is felhívják a figyelmet. Az utóbbi években az Erdészeti és Faipari Egyetemen, a Faipari Kutató Intézetben és az Erdészeti Tudományos Intézetben egyaránt kiépült a dokumentációs szolgálat. Az egyetemi könyvtár „Erdészeti és Faipari Lapszemle”-t ad ki, amely jelentős arányban közli a szovjet folyóiratokban megjelent cikkek részletesebb tartalmi kivonatait is. Az ERTI-ben, valamint az OMGK-ban készített témadokumentációk szintén behatóan foglalkoznak a szovjet eredményekkel. Az Erdészeti és Faipari Egyetem és a kutatóintézetek nemcsak a szakirodalmi tájékoztatással, hanem a kapcsolatok bővülésével a tájékoztató anyagok fordítása által is jelentős munkát végeznek.

A szovjet—magyar kapcsolatok szélesedését, a baráti együttműködést mutatta intézeteink kiterjedt cserekapcsolata is.

IRODALMI SZEMLE

A XII. Soproni Nyári Egyetem erdészeti előadásairól

A baráti külföldi országokban egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a Soproni Nyári Egyetem erdészeti vonatkozású rendezvényeinek. Ezt mutatták az elmúlt évek erdészeti előadásai is, méginkább azonban az 1967. évi XII. Soproni Nyári Egyetem eseményei. Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy a Soproni Nyári Egyetem történetében ez az év hozta a legtöbb külföldi vendéget, egyúttal a legtöbb erdész szakembert, illetve szakmai érdeklődőt. Már egymagában ez a tény is alátámasztja azt az általános megállapítást, hogy a magyarországi nyári egyetemek egyre inkább szakosodnak, hogy a rendező városok jellegzetes sajátosságainak hangsúlyozása felé mutat a jövő. Helyes volt tehát a rendezőbizottság eddigi irányvonala; Sopronban a Nyári Egyetem programját feltétlenül az erdészet, a faipar és a határterületek tudományágaiból kell alapvetően összeállítani. Vannak ugyan olyan elképzelések is, hogy a jövőben szélesíteni kell a programot és jobban be kell kapcsolni mindazokat a tudományos intézeteket is, amelyek Sopronban működnek és az Erdészeti és Faipari Egyetemhez hasonlóan országos hírűek, sőt nemzetközi viszonylatban is nagy jelentőségűek. Amennyiben ezek a tudományos intézetek is bekapcsolódnak a következő nyári egyetemek munkájába, a rendezvénysorozat tekintélye ismét emelkedni fog anélkül, hogy a Nyári Egyetem eddigi irányvonalán változtatni kellene. A Sopronban székelő és működő tudományos intézetek által művelt tudományágak ugyanis közel állnak az Erdészeti és Faipari Egyetemen oktatott tudományágakhoz, gondoljunk csak a geodéziára.

Az elhangzott 15 előadás közül 8 erdészeti kérdésekkel foglalkozott, illetve az erdészethez szorosan kapcsolódó kérdéssel. Valamennyi előadás német nyelven hangzott el, tekintve, hogy a hallgatók többsége ezt a nyelvet értette. Minden előadás után lengyel és magyar nyelvű összefoglaló hangzott el.

Az ünnepi megnyitót dr. Pankotai Gábor, tanszékvezető egyetemi tanár, az Erdészeti és Faipari Egyetem rektora tartotta. Ugyancsak az Egyetem rektora tartotta az első előadást is „Technika és erdőgazdálkodás” címmel. Előadásának első részében dr. Pankotai Gábor azzal foglalkozott, hogy a fa az emberiség történetében milyen nagy szerepet játszott. Mint a gazdasági élet egyik igen fontos nyersanyaga, a fa a szénbányászatnak, kohászatnak, mészégetésnek és a hajóépítés által a világkereskedelem kifejlődésének is jelentős mozgatója. Sokáig az erdőket kimeríthetetlen forrásnak gondolták, ennek megfelelően a fa kitermelését, kereskedelmi választékokra való feldolgozását, illetve kiszállítását tartották a legfontosabb feladatnak. Ezek a műveletek a modernkori technikai fejlettséggel arányosan alakultak. Az erdőgazdálkodás kezdettől fogva igénybe vette a technika eszközeit. Amikor világossá vált, hogy az erdők nem kimeríthetetlenek, az erdőgazdálkodás ismét a technikai eszközöket hívta segítségül az erdők felújítási és újratelepítési munkálataihoz. A modern társadalomban a fa elvesztette régi szerepét, és más fontos áruk alapanyaga lett, így a papír- és cellulóziparé, a műanyag és építő-, valamint a lakberendező iparé. Egy előadás keretei igen rövid ahhoz — hangoztatta az előadó —, hogy az erdőgazdálkodás minden ágában bemutatathatók legyenek a korszerű műszaki berendezések, gépek és modern technológiák, ezért főleg a fakitermelésben alkalmazott technikai eszközökre, gépekre és

építményekre tért ki a következőkben. Ezeket az eszközöket dr. Pankotai Gábor három nagyobb csoportra osztva ismertette. Az első csoportba sorolta azokat az eszközöket és gépeket, amelyeket a vágásterületen alkalmaznak, a második csoportba a faanyag szállítására szolgáló pályákat, járműveket, az ezekre való felterhelés eszközeit és gépeit, a harmadik csoportba pedig azoknak a gépeknek és berendezéseknek összefüggő rendszerét, amelyek a nyersfának darabolását, osztályozását, félélyártmánná alakítását és további szállítóberendezésekre való berakását szolgálják. A mindvégig érdekes előadást számos színes diapozitív tette változatossá. Ezeken a diapozitíveken is végigkísérhette a hallgatóság a motorfűrészeket, a közelítő eszközöket, az erdőgazdaság saját eszközeivel és mérnökeinek irányításával épült szilárd burkolatú útjait, az ezeken szállítást végző teherautókat és vontatókat. Ismertette az előadó az erdőgazdálkodásban a szállítás tekintetében kialakult két eljárást, azok sajátosságait és elűtő gépi berendezéseit.

Dr. Bezzegh László Kossuth-díjas, egyetemi tanár „A fotogrammetria alkalmazása az erdészetben” címmel tartotta meg előadását. Az előadást dr. Bezzegh László három gondolatcsoport köré építette fel. Az első részben érdekes történelmi áttekintést adott a fotogrammetria keletkezéséről, fejlődéséről és mai helyzetéről. Szólt arról is, hogy a fotogrammetria hazai fejlődésében a magyar erdészeti szakemberek milyen jelentős helyet foglaltak el. Az előadás második részében a légifényképek erdészeti interpretációjával foglalkozott részletesen. A mennyiségi adatok közül a terület, a fatömeg és a záródás fotogrammetriai meghatározásával foglalkozott, majd a minőségi adatok közül a fafajoknak a fényképekről történő megállapítását tárgyalta. A fafajok elkülönítésénél nagy szerepük van a különleges fényérzékeny anyagoknak, így az infravörösre érzékenyített fekete-fehér filmeknek, továbbá a színes és a nem színhelyes színes filmeknek. A második nagy gondolatcsoportot dr. Bezzegh László a növedék, egészségi állapot, károsítások megállapításával és a termőhelyi osztályok elkülönítésével kapcsolatos ismeretek átadásával zárta le. Előadásának harmadik részében az előadó röviden vázolta az Erdészeti és Faipari Egyetem Földméréstani Tanszékén tervezett különleges interpretációs kísérletek terveit.

A következő erdészeti előadást dr. Keresztesi Béla az Erdészeti Tudományos Intézet igazgatója tartotta „A hazai erdőtájak esztétikája” címmel. A több mint kétszáz diapozitívvel kísért előadásból a főleg külföldiekből álló hallgatóság megtudhatta, hogy kisterületű hazánkban 1 450 000 hektárnyi erdőterületének faállománya úgy oszlik meg, hogy az erdők, ligetek, fasorok a magyar tájban mindenütt kiemelkedő szerepet játszanak és esztétikailag nagyon kedvező, jellegzetességükben pedig sok helyütt egészen különleges hatást váltanak ki. Hazánk erdőtájainak és fás vidékeinek változatosságát és lenyűgöző szépségét élvezhette a hallgatóság. Az egykor mocsaras, lápos Alföld ma kultúrterület, amelynek 6⁰/₀-nyi erdőült területén cserjéstölgyeseket és ártéri erdőket, (12⁰/₀-nyi természetes erdő), valamint akácosokat és nyárasokat találunk (88⁰/₀ telepített erdő). Számos kép mutatta a Duna—Tisza közének akácosait, hazai és nemes nyárasait, tölgyeseit és fenyveseit, Bugac homokdombjainak boróka-fehérfenyő cserjéseit. A Dunaártér erdei szépségük mellett rekord mennyiségű faanyagot termelnek. A Nyírség telepített akácosai, erdei fenyvesei, tölgyesei, nyárasai és rendkívül szép vöröstölgyesei után a Tiszántúl egyik része, a Nagykun—Hajdúhát végtelen rónasága és a Hortobágy került bemutatásra. A Körös-vidék különösen tavasszal nyújt feledhetetlen élményt. A Kisalföld erdőkben szegény vidékének jellegzetes tájrészén, a Hanságban különösen a feketenyárok tűnnek fel rendkívüli szépségükkel. Az erdészek a Hanságban arra is gondosan ügyelnek, hogy az új telepítéseknél a Hanság jellegzetessége megmaradjon. A Dunántúli-dombság mediterrán részén, ahol leg hamarabb köszönt be a tavasz, találjuk hazánkban a legtöbb fafajt. Megtalálható a bükk, a gyertyános tölgyes, kőris, éger, erdeifenyő, akác, nyár és a szelídgesztenye is. A Göcseji-bükk-táj bükkerdei az ország legszebb természeti nevezetességei. A Dunántúli-középhegység és egyik fő részének, a Bakonynak ismertetése után dr. Keresztesi Béla a Balaton környékének szépségeit mutatta be. A Budapest közelében levő Duna-könyökben meghúzódo Dunazug tölgyesei és bükkösei, a Pilis-hegység gondozott erdei útjai és autópályái, az Északi-középhegység változatos hegyi tájai, a Börzsöny vadregényes völgyei és egymás mögött sorakozó gerincei, a Mátra sokoldalú szépsége, a Bükk festői vidékei és a Zempléni-hegység sajátos szépsége nagy hatást tett külföldi vendégeinkre és hazai hallgatóinkra egyaránt.

Dr. Igmándy Zoltán egyetemi docensnek, az Erdőmérnöki Kar dékánhelyettesének „A magyar erdők taplógomba károsítói” című szakszerű és alapos előadásából a hallgatóság tudomást szerezhetett arról, hogy a magyar erdőkben milyen nagy szerepet játszik a taplógomba. Az előadó ismertette a gomba hazai előfordulását, az általuk

okozott károkat és gazdasági jelentőségüket. Az erdő károsítóit a megtámadott gazdaszervezetek alapján csoportosította. Magyarországon — hangoztatta az előadó — leginkább a tölgyfélék taplógomba károsítói terjedtek el, éppen ezért ezek érdemlik a legnagyobb figyelmet. Dr. Igmándy Zoltán ezután az akác, más keménylombfák, majd pedig a lágylombfák és a fenyőfélék fontosabb károsítóinak ismertetésére tért rá. Az ismertetett károsítók elleni védekezés lehetőségeivel és eredményeivel zárult az előadás.

Dr. Pátkay Imre a Madártani Intézet osztályvezetője erdészeti szempontból is igen érdekes előadást tartott „A Fertő-tó vidékének madárvilága” címmel. A Fertő környékének sajátosságai szinte egyedülállóak nemcsak Magyarországon, hanem európai viszonylatban is. A Fertő kialakulásának, leírásának, szeszélyes vízállásának és vázlatos történetének ismertetése után arról beszélt, hogy a madártani kutatások közel két évszázada alatt számos magyar és főleg osztrák kutató adataiból alakult ki az a kép, amelyet előadásában közvetíthet. A változatos madárvilág jól követhető a tájalakulás szerint. A tó északi sarkán a szalonkafélék tanyái kezdődnek. Tovább kelet felé egyre más madárfajok együttese kerülnek elének. A kócsagok és kanalgémek száma az utóbbi évtizedekben ugrásszerűen megnövekedett. A gémkolóniák állományának megállapítása légifelvételek értékelése alapján történik. A tó környék eddigi kutatásainak faunisztikai eredménye, hogy 297 madárfaj előfordulása bizonyítható. Az előadást érdekes filmek kísérték, amelyek az egyes madárfajok életébe engedtek bepillantást.

Dr. Csapody István erdőmérnök „Nyugat-Dunántúl orchideái” címmel tartott vetített képes előadást. Nyugat-Dunántúl Magyarország egyik növényföldrajzilag legérdekesebb s egyben leproblematikusabb része — hangoztatta az előadó. A rendkívül gazdag növényvilág megjelenését sajátos közéleti, talaj- és éghajlati adottságok indokolják. Közép-Európában az orchideák fajaik közül mintegy 70 faj él. Magyarországon az őshonos, szabadszéli orchideák száma 46, és ez 19 nemzetség között oszlik meg. Nyugat-Dunántúlon ebből 17 nemzetség 35 faja él. A tárgyalta fajokat az előadó Bummer Antal művészi színes fényképfelvételein mutatta be. Az előadás második részében a forróévi orchideák legjellemzőbb képviselőit is bemutatta dr. Csapody István, közülük mintegy 60 fajt Csapody Vera akvarelljei nyomán.

Dr. Bacsó Nándor egyetemi tanár „A mikroklíma fizikai szemlélete” című előadásában fizikai szempontból elemezte a mikroklímát, megadta a fogalom meghatározását, ismertetette létrejöttét és fő tulajdonságait, amelyek megkülönböztetik a makroklímától, felsorolta tényezőit és behatóan, példákkal elemezte azok szerepét és hatását. A továbbiakban az előadó azt bizonyította, hogy a mikroklimatológia alapos ismeretei ma már nemcsak a természettudósoknak nélkülözhetetlenek, hanem a gyakorlati életben, így az erdőgazdálkodásban és a faipari termelésben is feltétlenül szükségesek. Annak ellenére, hogy a mikroklímák létét a klimatológia kezdettől fogva jól ismerte, eleinte nem foglalkozott velük. A XX. század elején más szaktudományok képviselői, erdészek, botanikusok, orvosok, építészek kezdték meg a mikroklíma kutatását, mert számukra ezek az ismeretek nélkülözhetetlenek voltak. Az előadó ezután 10 pontban adta elő legfontosabb és az eddigiekhez képest új megállapításait.

Dr. Kárpáti Zoltán egyetemi tanár „A hazai természet- és tájvédelem növényntani vonatkozásai” címmel tartotta meg előadását. Vannak a növénytakarónak olyan pontjai — hallottuk az előadásban —, amelyeket a tudomány mint érdekességeket, ritkaságokat, mint rég letűnt egykori korok növénytakarójának mai napig is fennmaradt maradványait nyilvántart. Ezek megóvása érdekében alakult meg minden kultúrállamban a természetvédelem, így nálunk is. A természetvédelem legfontosabb tevékenysége az, hogy az érintetlen vagy kevésbé befolyásolt szabad természet valamilyen tudományos, vagy más szempontból értékes része, mint nemzeti vagyon megmaradjon. Mivel a növényfajok a természetben szinte soha nem fordulnak elő önmagukban, hanem valamilyen növénytársulásban, a természetvédelemnek erre, tehát az egész termőhelynek a megvédésére kell kiterjeszkednie. A természetvédelem feladata tehát az érintetlen őstermészet megóvása. Nálunk Magyarországon mégis „természetvédelem” címen esik szó kertek, parkok, fasorok védelméről is. Ennek az a magyarázata, hogy a felszabadulás után a tudatlanság, értetlenség és kapzsiság sok parkot, arborétumot pusztulással fenyegetett. Ezért az akkori természetvédelmi szervek ezek védelmét is a természetvédelmi törvényerejű rendelet hatálya alá helyezték, annak ellenére, hogy ez az egész világon a tájvédelem fogalomkörébe tartozik. A lényeg azonban az, hogy ezek is a szabad természet értékeihez hasonlóan védelemben részesüljenek. Az előadást színes diapozitívek vetítése követte.

Programon kívül a rendezőbizottság szívesen tett eleget a lengyel erdészeti csoport kívánságának és lehetővé tette az úgynevezett „lengyel nap” megszervezését és megrendezését, ahol a hallgatóság betekintést kapott Lengyelország erdészeti és faipari

viszonyaiba. A „lengyel nap” keretében két előadás hangzott el, Czeslaw Wolkowicz, a Lengyel Természetvédelmi Hivatal vezetőjének és Tadeusz Gruszcinski erdőmérnök részéről. Az előadások alkalmával a hallgatóságnak izléses ismertető kiadványokat ajándékoztak a lengyel szakemberek, amelyek hű képet adnak Lengyelország erdészetének és faiparának fejlődéséről.

Az ismét megrendezett nemzetközi erdőmérnök találkozózn részt vett a külföldi erdőmérnökökön kívül az Erdészeti és Faipari Egyetem rektora, rektorhelyettese, az Erdőmérnöki Kar dékánhelyettese, több szaktanszék vezetője és képviselője, a Tanulmányi Állami Erdőgazdaság, valamint az Erdészeti Tudományos Intézet vezetői, illetve képviselői. Számos szakmai probléma megvitatása után az egyes részletkérdéseket az érdekeltek egyénileg tárgyalták meg, sőt a megbeszélés eredményeként kisebb csoportok látogatást tettek a Tanulmányi Állami Erdőgazdaságban és az erdész szaktanszéken, ahol folytatták a szakmai megbeszéléseket.

Hiller István

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület szeptember 12-én és 13-án rendezte meg fennállásának 75 éves és szaklapjainak 100 éves jubileumi ünnepségeit. A díszközgyűlésen a jubiláló testvér egyesületet Fekete Gyula főtítkár üdvözlölte. Százéves egyesületünk e helyről is szeretettel köszönti a 75 éves Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületet és további eredményes munkájához „Jó szerencsét!” kíván.

*

Az Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetsége (JUFRO) konferenciáján szeptember hó 4—9 között Münchenben egyesületünket dr. Pankotai Gábor képviselte.

*

A bolgár NTS (MTESZ) „Korzikai fenyő” elnevezés alatt Burgasban nemzetközi konferenciát szervezett. A konferencián egyesületünk képviselőjében Faragó Sándor és Kovács Ferenc vettek részt, akik ez alkalommal előadást is tartottak.

*

A szlovén erdészeti körökben jelentős érdeklődés tárgya lett az utóbbi időben az akáctermesztés. A Murska Sobota-i Erdészeti Egyesület megkereste egyesületünket, hogy az akáctermesztés tanulmányozására szervezzünk tanulmányutat. Az 5 fős delegációt Nemesszeghy Ladislav vezette. A tanulmányút keretében a Gödöllői Állami Erdőgazdaság pusztavacsi erdészetében bemutatták a vendégeknek az

akácállományokat, megismerkedtek a termőhelyviszonyokkal, a termelési, feldolgozási és felhasználási lehetőségekkel, majd megtekintették az ERTI gödöllői fajtakísérleti telepét és az árbocakácost.

*

A Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium és a társadalmi szervezetek közötti kapcsolatokról, valamint a szervezetek egymás közötti kapcsolatáról dr. Soós Gábor miniszterhelyettes szeptember 26-án a Kossuth Klubban megbeszélést tartott, amelyen egyesületünk részéről Fekete Gyula főtítkár vett részt.

*

Az erdőfeltárási szakosztály a Közlekedéstudományi Egyesület közúti szakosztályával szeptember hó 12—13-án Somogy megyében közösen rendezett útstabilizációs tanulmányúton vett részt. A két napos tanulmányút résztvevői a KPM kaposvári Közüti Igazgatósága és Közüti Üzemi Vállalata, valamint a Délsomogyi Állami Erdőgazdaság által 1964—67. években épített, illetőleg építés alatt álló cement-, bitumen- és mésztabilizációs utakat tekintették meg. Az erdőgazdasági útépitési bemutató szervezője és vezetője Szilágyi József erdőmérnök volt. Tapasztalatcsere céljából a hasonló útépitési technológiákkal dolgozó szombathelyi, somogyi, zalai erdőgazdaságok műszaki szakemberei, valamint az ERDŐTERV tervező mérnökei is résztvettek a tanulmányúton.

A helyi csoportok életéből.

A pilisi csoport vezetőségi ülést tartott, amelyen Véghvári Jenő elnök vizsgálta a szakmai továbbképzés jelenlegi helyzetét és felkérte a munkabizottsági elnököket, hogy a munkaterületükkel kapcsolatos

szakmai továbbképző tanfolyamokat, előadássorozatokat úgy szervezzék és folytassák, hogy az már az új gazdálkodási rendszer elerendő fejlődéssel lépést tartson.

A csoport műszaki fejlesztési munkabi-

zottsága ülésén *Árkosi Gyula* előadása nyomán megtárgyalták az erdőgazdaság határainak módosításával kapcsolatos belső átszervezés kérdéseit. A fahasználati munkabizottság *Váradi Sándor* vezetésével értékelte az első félévi munkát és a második félévi munkatervbe szükségesnek tartotta felvenni a fagyártmány-termelés terén új, a felvevő piac igényeinek megfelelő választékok felkutatását és a termelésbe való beállítását. *Tardosi József* vezetésével tapasztalatcserét szerveztek a visegrádi erdőszetnél a korszerű fakitermelés, anyagmozgatás, választékolás és a fagyártmánytermelés bemutatására.

A csoport lengyel, csehszlovák és NDK szakemberek részére a visegrádi és a pilismaróti, valamint a műszaki erdőszetben szakmai bemutatót szervezett. A helyszíni bemutatókon *Árkosi Gyula* ismertette az erdőgazdaság műszaki fejlesztési tervét, a pilisi feltáráshálózatot, a folyamatban levő úépítések, a visegrádi fagyártmányüzem munkáját és a műszaki erdőszet visegrádi központi telepét.

*

A nyíregyházi csoport a tiborszállási erdőszet területére tanulmányutat szervezett. A szakmai bejárást *Halupa Lajos* „Óriásnyár fejlődésének vizsgálata a Nyírségben” és *dr. Szontágh Pál* „A nemesnyár betegségei és kártevői” címen tartott előadása előzte meg.

*

A debreceni csoport a Műszaki Napok keretében központi előadást szervezett, ezen *Kornis János* „Erdőnevelési és fatermési mintaterületek gyakorlati tapasztalatai” címen tartott előadást. Felkért hozzászólók *dr. Solymos Rezső*, *dr. Szodfridt István* és *dr. Kiss Rezső* voltak. Az előadást és a hozzászólásokat élénk vita követte. Különösen a tisztítási eljárásokat, a

„V” fák jelölését és a növedékfokozó gyérítések létjogosultságát elemezték a vita során.

A csoport a nagycseri és a bagaméri erdőszet területén tapasztalatcserén vett részt. A bevezető előadást „A gépi erdősítés lehetőségeinek fokozása” címmel *Szemeredy Miklós* tartotta.

* *

A soproni csoport a Műszaki Hetek keretében előadást szervezett. Az előadást *Rakonczai Zoltán* „Szakosítás az erdőgazdaságban” címmel tartotta.

*

A kaposvári csoport Barcs, Sáncpusztára szervezett tapasztalatcserét. Sáncpusztán az utóbbi három év alatt hosszú dugvánnyal létesített mintegy 200 ha-nyi nyár erdősítés bejárása után *dr. Magyar János* ismertette a telepítési mód előnyeit, útmutatást adott a nyáras további kezelésére vonatkozóan. A tapasztalatcserén részt vettek a Tamási Erdőgazdaság és az Egyetem küldöttei is.

A csoport a lábodi erdőszetbe szervezett tapasztalatcseréjén *Czebei Sándor* tartott előadást „A vegyszer szerepe az erdőművelésben” címmel. A rendezvényen részt vettek a zamárdi és a pécsi erdőgazdaság erdőművelési szakemberei is.

*

A szakmai továbbképzés során a helyi csoportokban a következő előadásokat tartották:

Debrecenben *dr. Solymos Rezső* „Hozsúlejárati erdőnevelési és fatermestani kutatások a fatermesztés gazdaságosságának fokozása érdekében”;

Vácott *dr. Solymos Rezső* „Az erdei fenyvesek állománynevelése és fatermése”, *dr. Járó Zoltán* „Erdei fák tápanyagvizsgálatainak újabb eredményei” címmel.

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti Egyesület (Budapest, V., Szabadság tér 17.) kiadványa

Szerkesztő: KERESZTESI BÉLA, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) doktora. Főmunkatárs: JÉROME RENÉ. Szerkesztő bizottság: ÁKOS LÁSZLÓ, BABOS IMRE, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) doktora, BAKKAY LÁSZLÓ, DR. BALASSA GYULA, FÜLDES LÁSZLÓ, HARACSI LAJOS, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, HERPAY IMRE, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, KÁLDY JÓZSEF, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, KOCSÁRDI KÁROLY, KOLLÁR GYULA, MADAS ANDRAS, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, PÁRIS JÁNOS, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, RADÓ GÁBOR, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, SALI EMIL, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, SZEPESI LÁSZLÓ, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, SZÖNYI LÁSZLÓ, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa, TÓTH SÁNDOR, a mezőgazdasági tudományok (erdőszet) kandidátusa.

Kiadja: a Lapkiadó Vállalat. (Budapest, VI., Lenin körút 9–11.) Felelős kiadó: SALA SÁNDOR. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai. Előfizethető még a Posta Központi Hírlap Iroda (Budapest V., József nádor tér 1.) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján.

67-11-5809 Révai Nyomda, Budapest.

Példányszám: 5000

Index: 25 208

